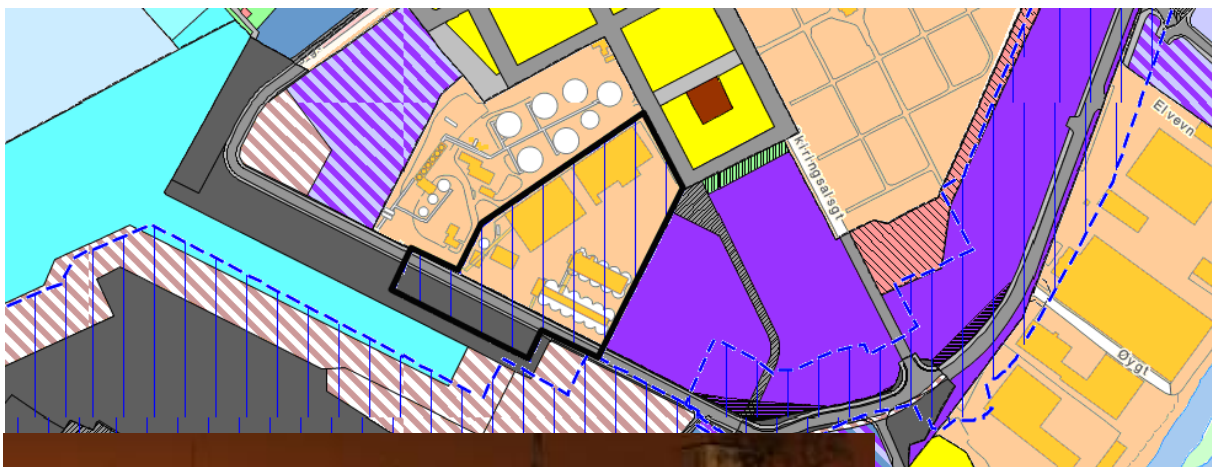

Forprosjektrapport

Tilgjengeliggjøring av planinformasjon

Selvbetjening og innsyn

Kunngjøringer og høringer

Utarbeidet av:
Helge Wangen
Wangen Consult AS
22.jan 2015

Innholdsfortegnelse

1. SAMMENDRAG OG ANBEFALINGER	4
2. PROSJEKTETS MANDAT OG RAMMER	6
2.1. OPPDRAGSBESKRIVELSE.....	6
2.2. MÅLGRUPPE.....	6
2.3. FORVENTET RESULTAT.....	6
2.4. MÅLSETTINGER.....	6
2.4.1. Overordna mål.....	6
2.4.2. Delmål.....	7
2.5. ARBEIDSOPPLEGG.....	7
3. FRA DATAETABLERING TIL INFORMASJONSFORMIDLING	7
3.1. DATAFANGST.....	8
3.2. BEARBEIDING OG TILRETTELEGGING FOR PRESENTASJON.....	8
3.3. TILGJENGELIGGJØRING AV INFORMASJON.....	9
4. BRUK OG BRUKERTILFELLER	10
4.1. DE ULIKE BRUKERGRUPPERS BRUK.....	10
4.2. GENERELT OM BRUKERGRENSESNITTENE.....	11
4.2.1. Hvordan finne ønsket område.....	12
4.2.2. Hvordan finne oppdatert informasjon.....	12
4.2.3. Hvordan tolke informasjon.....	13
4.2.4. Brukertilfeller som er vurdert.....	15
5. VURDERING AV DATAGRUNNLAGET	16
5.1. DATAFANGST OG STRUKTURERING AV DATAGRUNNLAGET.....	16
5.2. ENDELIG VEDTATTE AREALPLANER.....	18
5.3. PLANBESTEMMELSER.....	18
5.4. ENDRINGER.....	19
5.5. DISPENSASJONER FRA ENDELIG VEDTATTE AREALPLANER.....	19
5.6. PLANER SOM ER TATT UNDER BEHANDLING (PLANFORSLAG).....	20
6. VURDERING AV ARBEIDET MED BEARBEIDING OG TILRETTELEGGING AV DATAGRUNNLAGET	20
6.1. DIGITALT PLANREGISTER.....	21
6.2. HÅNDBLÅS AV KOMPLEKSITETEN I PLANKARTET.....	22
6.3. KOMMUNEPLANEN.....	22
6.4. GJELDENE REGULERINGSPLANER.....	25
6.5. TILGANG TIL PLANBESTEMMELSENE.....	26
6.6. PLANER UNDER ARBEID.....	28
6.7. GENERELT OM BRUKERGRENSESNITTET.....	29
6.7.1. Tilgang til hjelp.....	29
6.7.2. Tegnforklaringer.....	30
6.7.3. Brukervalg.....	30
6.7.4. Målestokkstyrt presentasjon.....	30
6.7.5. Veiledet dialog.....	31
6.7.6. Tilgang til saksdokumenter.....	31
6.7.7. Oppsummering vedr brukergrensesnitt.....	31
7. TILGJENGELIGGJØRING AV INFORMASJON	32
7.1. HVOR FINNER VI INFORMASJON OM GJELDENE PLANER OG PLANER UNDER ARBEID.....	32
7.1.1. Fokus på planinformasjon på hjemmesiden.....	32
7.1.2. Emner (planlegging – bygging – kart).....	33

7.1.3.	<i>Selvbetjeningsløsninger</i>	33
7.1.4.	<i>Nyheter og aktuelt</i>	33
7.1.5.	<i>Søk via fritekstsøk</i>	33
7.1.6.	<i>Søk via nasjonale portaler</i>	34
7.2.	VALG AV INFORMASJON SOM PRESENTERES	34
7.3.	IVARETAKELSE AV LOV OG FORSKRIFTSBESTEMMELSER	35
7.4.	EVALUERING AV NETTSIDER.....	35
7.4.1.	<i>Huseiernes landsforbund</i>	35
7.4.2.	<i>Forbrukerrådet</i>	35
8.	TEST AV BRUKSTILFELLER	36
8.1.	BRUKSTILFELLE 1: JEG VURDERER Å BYGGE HUS I KOMMUNEN	37
8.2.	BRUKSTILFELLE 2: JEG PLANLEGGER Å KJØPE ET HUS I KOMMUNEN	37
8.3.	BRUKSTILFELLE 3: FOREGÅR DET PLANLEGGING I MITT NÆROMRÅDE ?.....	38
8.4.	BRUKSTILFELLE 4: JEG ØNSKER Å BYGGE EN GARASJE ELLER ET TILBYGG.....	38
8.5.	BRUKSTILFELLE 5: JEG ØNSKER Å FORETA EN FASADEENDRING PÅ HUSET MITT	39
9.	OPPSUMMERING OG ANBEFALINGER	39
9.1.	GENERELL VURDERING AV SITUASJONEN	39
9.2.	FORVENTET OG OPPNÅDD RESULTAT	40
9.3.	FORSLAG TIL KORTSIKTIGTE TILTAK	41
9.4.	FORSLAG TIL MER LANGSIKTIGE TILTAK	42

1. Sammendrag og anbefalinger

Denne rapporten er laget på oppdrag fra KMD som ønsker en evaluering av hvordan kommunene oppfyller sin plikt til å sørge for at informasjon fra digitalt planregister er elektronisk tilgjengelig i form av søke- og visningstjenester på Internett. Rapporten skal også omhandle tilgjengeliggjøringen av informasjon fra planregister med planoversikt.

Rapporten er utarbeidet basert på følgende to hovedmål

- ✓ Avdekke status på kommunenes realisering av kart- og planforskriftenes bestemmelser (§ 12-15) og de underliggende årsaker til mangelfull realisering
- ✓ Komme med konkrete forslag til forbedringer i dialog med representanter for aktører i dette arbeidet.

Rapporten omhandler hele prosessen fra etablering til tilgjengeliggjøring av planinformasjonen. Oppdraget har et begrenset omfang og det har ikke vært rom for en systematisk gjennomgang av en rekke kommunale hjemmesider. De funn som er gjort er utfra et søk på et begrenset antall hjemmesider, mener jeg gir et godt bilde av situasjonen.

Arbeidsprosessen som er kartlagt inndeler jeg i tre faser

- ✓ Fase 1: Etablering av datagrunnlaget
- ✓ Fase 2: Bearbeiding og tilrettelegging
- ✓ Fase 3: Tilgjengeliggjøring

Med Kartverket som en sentral drivkraft, er det gjort en landsomfattende innsats på å få etablert et digitalt plangrunnlag i tråd med målsettingen for etableringen av et digitalt planregister. Hovedtyngden av kommunene har nå etablert et slikt register, mens en del kommuner kun har etablert et planregister med planoversikt. Det er grunn til å anta at de fleste av disse vil gå over til digitalt planregister i løpet av relativt kort tid.

Rapporten grunngir betydningen av at disse registrene blir etablert og vedlikeholdt på en god og strukturert måte. Innføring av selvbetjeningsløsninger stiller store krav til struktur og fullstendighet av grunnlagsmateriellet.

Fase 2 omhandler strukturering og tilrettelegging. I denne fasen er systemleverandører og kommunens eget fagpersonell sentrale premissgivere og aktører. Rapporten peker på at det ligger et betydelig forbedringspotensial hos mange av disse aktørene når det gjelder brukergrensesnitt og veiledninger. Etter konsulentens vurdering blir brukerterskelen for høy for ikke profesjonelle brukere. De nyeste løsningene viser en klar bedring og ved overgang til veiledede publikumstjenester vil en få et langt bedre brukergrensesnitt.

Rapporten peker på en del utfordringer med å få presentert gjeldende planinformasjon i en situasjon hvor en har ulike plantyper, ulike versjoner og hendelser (som dispensasjoner).

Fase 3 har fokus på hvordan informasjonen presenteres på kommunenes hjemmesider. Her avdekkes det store variasjoner mellom kommunene. Hovedforskjellen er etter konsulentens vurderingen ikke primært tilgang på informasjon, men stor variasjon på fokus når det gjelder presentasjon.

Kommunene er gjennomgående flinke til å informere om varsel om planarbeid og planer som legges ut til offentlig ettersyn. Den største utfordringen for mange kommuner er at det tenkes veldig tradisjonelt og at en derfor ikke synliggjør bruken av det digitale planregisteret.

Svært mange kommuner har etablert kart- og planportaler som gjør at en kan presentere ulike planer sammen med et oppdatert kartverk knyttet til ulike publikumstjenester. Til tross for dette velger mange kommuner å ha fokus på den vedtatte planen (som er tegnet på gjeldende kart) i sin presentasjon på internett. Dette skyldes, etter konsulentens mening, manglende fokus på hva som presenteres på kommunens hjemmesider. I mange kommuner er det ikke henvisning til kommunens kart- og planportal på sider som skal veilede om byggesak og planer. Dette til tross for at det står at bygging og planlegging må skje med utgangspunkt i gjeldende planer.

Det bør være i kommunenes interesse å gi god informasjon om at brukeren selv kan finne svært mye informasjon om gjeldende planer på nettet. Dette vil avlaste kommunens saksbehandlere i en innledende fase i mange saker. Med økt fokus på dette vil kommunene med enkle grep kunne oppnå en betydelig rasjonaliseringsgevinst knyttet til sin veiledningstjeneste

En kan finne mange eksempler på god planpresentasjon på hjemmesider til kommuner som har satt fokus på utnyttelse av det kommunale planarkivet.

Rapporten har i liten grad fokus på kommuner som har planregister med planoversikt. Her finner jeg svært lite informasjon på nettet

Rapporten peker på sju kortsiktige og fire langsiktige tiltak som bør iverksettes.

Der en raskt og med enkle midler kan oppnå størst effekt, er kommunenes hjemmesider. Rapporten viser en del eksempler på hvordan henvisninger til kart og planportalen kan gjøres. Det anbefales at en i tillegg lager en omtale av hvilke muligheter som gis gjennom bruk av denne portalen. Stikkord her er bedret kommunal samhandling og ledelsesfokus.

Rapporten peker videre på at det ligger et stort forbedringspotensial i hvordan informasjonen presenteres. Brukerterskelen må senkes og det må lages «ferdige presentasjonsmaler» som er tilpasset ulike brukergrupper. Det anbefales at det legges et større trykk på leverandørene for å senke brukerterskelen på mange av dagens løsninger. Hjelp-funksjoner og veiledninger på nettet er her viktige faktorer.

I dagens samfunn er det viktig at informasjonen er oppdatert. Det bør være i kommunens egeninteresse å ha en løpende oppdatering av plansituasjonen. Det ligger i dag mye utdatert informasjon på nettet og mange planbaser har mangelfull oppdatering om planer under arbeid

Det ligger utenfor oppdragets mandat å vurdere om dagens opplegg for datafangst og strukturering er tilpasset fremtidens presentasjonsmuligheter. Kompleksiteten innenfor dette området er stort og det er viktig å skille mellom vedtatte planer og gjeldende planinformasjon. Når en skal presentere gjeldende informasjon må en ta hensyn til rang mellom planer, unntak samt hendelser. Anbefalte tiltak omfatter derfor også en gjennomgang av gjeldende regelverk for datafangst, struktur og presentasjonsregler. Dette for å sikre at en kan møte fremtidige krav til integrerte løsninger hvor en med lav brukerterskel kan foreta en «digital befaring» av gjeldende plansituasjon.

2. Prosjektets mandat og rammer

2.1. Oppdragsbeskrivelse

MKD har gitt følgende oppdragsbeskrivelse

- ✓ Undersøke status for noen ulike kommuners oppfyllelse av kart og planforskriftens §14
- ✓ Komme med forslag til tiltak. Det vises her til §§ 12 – 15.

2.2. Målgruppe

Dette området favner en bred gruppe brukere og det er nødvendig å avgrense målgruppen. Det er naturlig å se på 3 hovedgrupper av brukere

a) Det offentlige

Denne brukergruppen får tilgang til planinformasjon gjennom det offentlige samarbeidet (Norge Digitalt-samarbeidet) i tillegg til kommunens hjemmesider. Denne rapporten omtaler i liten grad denne brukergruppens behov

b) De profesjonelle brukerne

Det er den siste tiden igangsatt et betydelig FoU-arbeid for å tilrettelegge plandata og avlede handlingsrom for plan- og byggearbeid. Dette arbeidet vil etter hvert forventes å få en spin-off for de øvrige brukergruppene, primært i de store byene.

c) Innbyggere

Planinformasjon er viktig for innbyggere på ulike nivå. Rapporten har lagt hovedvekten på disse brukernes behov og det er tatt utgangspunkt i ulike "brukertilfeller" for å belyse behovet og hva som i dag er tilgjengeliggjort

2.3. Forventet resultat

Konsulenten har i tråd med oppdragsbeskrivelsen lagt opp arbeidet med sikte på to hovedmål

- ✓ Avdekke status på kommunenes realisering av kart- og planforskriftenes bestemmelser (§ 12-15) og de underliggende årsaker til mangelfull realisering
- ✓ Komme med konkrete forslag til forbedringer i dialog med representanter for aktører i dette arbeidet.

2.4. Målsettinger

2.4.1. Overordna mål

- ✓ Avklare kommunenes rammebetingelser og hvilke tiltak som bør iverksettes for å bedre rammebetingelsen
- ✓ Beskrive arbeidsprosessen (på overordnet nivå) fra dataetablering til tilgjengeliggjøring av informasjon
- ✓ Avklare de ulike aktørers rolle i prosessen og forslå tiltak til forbedringer på ulike trinn i prosessen.
- ✓ Synliggjøre gode eksempler som kan stimulere andre kommuner til å forbedre sin publikumsservice.

2.4.2. Delmål

- ✓ Få oversikt over datagrunnlaget som er etablert, beskrive de ulike ambisjonsnivå kommunene her kan legge seg på og konsekvensen av dette
- ✓ Få oversikt over de muligheter og utfordringer dagens teknologi gir til en informativ presentasjon av gjeldene planinformasjon og pågående planarbeid
- ✓ Få en oversikt over hvordan kommunene tilgjengeliggjør denne informasjonen, samt få frem gode eksempler på hvordan dette kan gjøres.
- ✓ Beskrive tiltak på ulike nivå.

2.5. Arbeidsopplegg

Oppdragsgiver har ikke gitt noen føringer vedrørende samhandling med offentlige eller private aktører i utredningsfasen.

Ut fra en samlet vurdering av den store aktiviteten som foregår på dette området, har jeg valgt å avholde arbeidsmøter med noen private og offentlige aktører, samt sende en arbeidsversjon av rapporten til følgende viktige aktører i markedet

Kartverket (Anders Bordal og Ida Rørby)

KommIT (Michael Pande Rolfsen)

Sentrale systemleverandører

- ✓ Geodata
- ✓ Geomatikk
- ✓ Norconsult Informasjonssystemer (NOIS)
- ✓ Norkart

Alle aktørene har gitt tilbakemeldinger og dette underlaget er benyttet i den endelige versjonen av rapporten

Alle disse har stilt seg svært positive til at dette forprosjektet gjennomføres. Dette legger forholdene vel til rette for at en gjennom økt samhandling kan oppnå vesentlige forbedringer av de utfordringer som rapporten peker på

3. Fra dataetablering til informasjonsformidling

Det er naturlig å faseinndele arbeidet med tilgjengeliggjøring av planinformasjonen i henhold til bestemmelsene i § 14

§ 14. Tilgang til informasjon i planregister og det offentlige kartgrunnlag

Alle har rett til gratis å gjøre seg kjent med innholdet i kommunens planregister og det offentlige kartgrunnlaget. Kommunen skal herunder sørge for at informasjon fra digitalt planregister er elektronisk tilgjengelig i form av søke- og visningstjenester på Internett. Informasjon fra planregister med planoversikt skal også være tilgjengelig på Internett.

Planregisteret kan grovt deles i hoveddeler

- ✓ Plankartet
- ✓ Planbestemmelsene
- ✓ Hendelser (som dispensasjoner)

Det er i innspill fra leverandørene påpekt viktigheten av å ha en god GIS-planbase. Dette vil understøtte de brukstilfellene som er omtalt i denne rapporten.

Samtidig er det viktig å påpeke at planbestemmelsene og hendelser er med på å utfylle det helhetsbilde et digitalt planregister skal gi brukerne.

I arbeidet med å vurdere i hvilken grad kommunene oppfyller kravene om tilgjengeliggjøring av planregisteret og det offentlige kartgrunnlaget, er det naturlig å dele dette opp i tre faser.

3.1. Datafangst

Forskriftene gir anledning til å etablere et planregister på 2 nivå

- a) § 12. *Digitalt planregister*
- b) § 13. *Planregister med planoversikt*

Basert på oversikter fra Kartverket har vi følgende status når det gjelder a) og b)

- ✓ 313 kommuner har *Digitalt planregister* (jfr Forskriftens §12)
- ✓ 55 kommuner har *Planregister med planoversikt* (jfr Forskriftens §13)
- ✓ 60 kommuner mangler opplysninger om planregisteret

Kommunenes anledning til å føre planregister etter §13 er begrenset, og det antas at en relativt raskt vil få en økning av antall kommuner som får planregister etter §12. Basert på sjekk på hjemmesider har mange av kommunene som Kartverket mangler opplysninger om, et digitalt planregister

Hovedfokus i rapporten vil derfor være på kommuner som har digitalt planregister.

Kartverket har igangsatt en rekke prosjekter med sikte på å få etablert digitale planregistre.

I tillegg til planregistre er det tre andre datakilder som er viktig for å gi innbyggerne god informasjon om plansituasjonen

- ✓ Det offentlige kartgrunnlaget (DOK)
- ✓ Matrikkelen
- ✓ Kommunens sak- og arkivsystem

Vurderingene av status av denne fasen omtales nærmere i kap. 5

3.2. Bearbeiding og tilrettelegging for presentasjon

De fleste kommuner nytter bistand og programvare fra 2-3 ulike leverandører for å forvalte og tilrettelegge data for distribusjon. Plankartet består i likhet med grunnkartet av mange ulike lag, og skaper utfordringer når en skal presentere plankartet på en lettfattelig måte.

Flere kommuner har valgt samarbeidsløsninger når det gjelder forvaltning og kart- og planportaler. Dette er nok svært viktig for de minste kommunene ettersom det her kreves både god bestillerkompetanse og kompetanse knyttet til oppfølging og vedlikehold.

Presentasjon av kart- og planinformasjon via portaler viser at det er stor spredning mellom hvordan brukergrensesnittene er tilrettelagt. Systemleverandørene synes primært å ha fokus på de kommunale saksbehandlers behov slik at brukerterskelen kan bli høy for brukere med begrenset kompetanse på bruk av denne type løsninger.

For å oppnå stor fleksibilitet, velger leverandørene normal løsninger hvor brukeren selv kan velge hva som skal presenteres og hvordan presentasjonen skal være.

Selv om det er et svært begrenset antall leverandører av portalløsninger, opereres det med ulike versjoner som kan ha svært ulike brukergrensesnitt for presentasjonen fra hver leverandør.

En del av de punkter som er avdekket i dette arbeidet bør være lett å endre og bør komme med i oppgraderinger programvaren.

Et annet problem som er avdekket, er mangler ved oppsettet av løsningen som medfører at datalag ikke vises. Selv om det er kommunene som er bestiller, bør systemleverandørene bidra til kvalitetssikring av at alle nødvendige kartlag som skal tilgjengeliggjøres.

Basert på vurderinger av ulike løsninger som er presentert på nettet, ligger det betydelige forbedringspotensialer i forbedringer av brukergrensesnitt. Det er ikke laget noen felles standard som kan bidra til et mer ensartet brukergrensesnitt i de ulike portalene.

Mer detaljerte vurderinger av denne fasen er gitt i Kap. 6

3.3. Tilgjengeliggjøring av informasjon

Denne fasen omhandler hvordan kommunen legger til rette for å gi pålitelige, fullstendig og oppdatert planinformasjon til de ulike brukergrupper. Jeg har i denne vurderingen tatt utgangspunkt i kommunenes hjemmesider

Vi kan inndele tilgangen til relevant planinformasjon i tre nivå.

a) Generell informasjon om gjeldende planer og planer under arbeid

Utgangspunktet vil her være kommunenes hjemmesider. Det er stor variasjon i hvor enkelt det er å finne frem til planinformasjon utfra menyvalg og bruk av søkeord. Her kan det gjøres mange forbedringer med relativt enkle midler

Generelt synes det å være lite fokus på tilgjengeliggjøring av planinformasjon i mange kommuner. Fokus i mange kommuner, når det gjelder plan, er planer som legges ut til høring og ettersyn. Den generelle informasjonsplikten kommunen har om tilgjengeliggjøring av planinformasjon, er i mange kommuner lite påaktet.

Et annet fellestrekk for mange kommuner er at en blir rutet til innsendte planforslag og skannede planer selv om kommunen har gode kart- og planportaler. Dette antar jeg skyldes dårlig intern kommunikasjon i kommunene

b) Tilgang til planinformasjon knyttet til ulike kommunale tjenester

Mange kommuner har inngangsmenyer på hjemmesiden som ruter brukeren til aktuelle oppgaver som byggesak. Her er det normalt godt med henvisninger til lover, forskrifter og skjema, men i mindre grad henvisning til kommunens kart- og planportal.

På dette området synes det å være lite samhandling mellom fagpersoner på kart og plan og redaktøren av kommunens hjemmesider. Det kan også virke som at i en del kommuner har liten fokus på hvilken avlastning på saksbehandlere en god og informativ hjemmeside vil medføre for saksbehandlere. Med liten innsats kan mange kommuner legge til rette for bedre selvbetjening.

Det er imidlertid stor sammenheng med hvordan presentasjonen er tilrettelagt i kart- og planportalene, og den nytteverdi som brukeren vil oppleve.

c) **Selvbetjeningsløsninger**

Når datagrunnlaget er på plass, vil forholdene ligge til rette for å utvikle selvbetjeningsløsninger hvor tolkingen av planinformasjon inngår. KommIT er i ferd med å utarbeide kravspesifikasjoner til systemleverandørene. KommIT har i disse spesifikasjonene både lagt vekt på saksbehandlernes og søkeres behov.

KommIT har nå kommet så langt i arbeidet at spesifikasjonene er lagt ut på nett <http://www.ks.no/tema/Innovasjon-og-forskning1/KS-IKT-forum/KommIT/eByggesak/>

Den største utfordringen knyttet til avanserte selvbetjeningsløsninger kan bli mangelen på fullstendighet i grunnlagsmaterialet. Dette gjelder spesielt på to områder:

- ✓ Eldre gjeldende planer.
Alle planer som er endelig vedtatt etter 1. januar 2010, skal føres inn i registeret. Bestemmelsene om etablering av planregister med planoversikt (jfr § 13) gjelder for arealplaner som legges ut til offentlig ettersyn etter 1. juli 2009. Kommunen kan bestemme at eldre endelig vedtatte digitale arealplaner, skal føres inn i digitalt planregister.
- ✓ Utfordringer knyttet til maskinell tolking av planbestemmelser.
For at dataprogrammer skal kunne tolke planbestemmelsene, må dokumentene registreres som "intelligente dokumenter". I svært lang tid vil hovedtyngden av dokumentene være på en form som vanskeliggjør maskinell tolkning av bestemmelsene.

Nærmere vurdering av denne fasen er gitt i kap 7

4. Bruk og brukertilfeller

Et av oppdragsgivers utgangspunkt var å vurdere i hvilken grad forskriftene etterleves ved å belyse brukertilfeller

Jeg tar utgangspunkt i den innledende grupperingen av brukere som er angitt under pkt 2.2

4.1. De ulike brukergruppers bruk

Offentlige brukere

De fleste offentlige brukere er med i GEOVEKST-samarbeidet og kan hente data direkte fra Kartverkets fellesbase.

Fordelen med å ha tilgang til datagrunnlaget, er at brukerne kan integrere disse dataene i sine egne løsninger og ha et felles brukergrensesnitt på tvers av kommunegrenser. Disse brukerne vil normalt selv ha hånd om det som er beskrevet som fase 2 og 3 når det gjelder

presentasjon av plandata når disse data tilgjengeliggjøres i egne systemløsninger. utfordringer ligger på hyppigheten av oppdateringene av plandata fra kommunene.

Kartverket har også en nasjonal innsynsløsning (SePlan) som gir et felles brukergrensesnitt på planinformasjon fra ulike kommuner. For mer detaljert informasjon blir imidlertid brukerne rutet til kommunenes hjemmesider. Løsningen er tilrettelagt slik at en blir rutet inn til aktuell visningsløsning i kommunen basert på valgt målestokk.

Kartverket har påpekt at SePlan ikke er en løsning som er satt opp for kommunens innbyggere eller profesjonelle brukere.

Profesjonelle brukere

I motsetning til den almene innbygger, er dette en brukergruppe som ikke er så avhengig av veiledning for å tolke planinnhold. Disse brukerne vil etter hvert også opparbeide kompetanse på utnyttelse av de ulike portalløsningene som nå tilbys enkeltvis, eller som samarbeidsløsninger.

Fokus i denne rapporten er lagt på den almene brukere og det er derfor ikke foretatt noen evaluering av løsningene gjennom kontakt med denne brukergruppen.

Kartverket og KommIT samarbeider om tilrettelegging av nye tjenester og API. Dette skal bidra til enklere integrasjon av plandata mot det verktøyet de profesjonelle aktørene benytter.

Innbyggere

Jeg mener det ligger et betydelig effektiviseringspotensial i å utvikle bedre løsninger mot denne brukergruppen. Samtaler med premissgivere for løsningene (systemleverandører, KommIT og kommuner) avdekker at fokus i hovedsak er på saksbehandlernes behov og at en har et betydelig forbedringspotensial i forhold til den vanlige innbygger. Det er i hovedsak fire punkter hvor en her bør rette fokus

- ✓ Få bedre henvisninger til hvor relevant og oppdatert informasjon finnes
- ✓ Enklere tilgang og mer relevant informasjon på "Hjelp-knapper"
- ✓ Enklere tilgang til tegnforklaringer
- ✓ Mer tilrettelagt informasjon (oppgaveorientert)

Det er her allerede igangsatt tiltak som skal bedre situasjonen. Etter et initiativ fra Direktoratet for byggkvalitet er det gjennom prosjektene ByggNett og ByggLett lagt fokus på innbyggernes behov, med utgangspunkt i «garasjebyggeren Sjur»

". <http://www.ks.no/tema/Innovasjon-og-forskning1/KS-IKT-forum/KommIT/eByggesak/> og <http://www.dibk.no/no/Tema/byggnett/bygglett1/>

KS KommIT har som ledd i dette også igangsatt eByggesak der bruken av plandata/planinformasjon vil være et viktig element.

Jeg har håp og tro om at de fire punktene som er angitt ovenfor, vil bli vektlagt i det videre arbeid med eByggesak og tilsvarende prosjekter.

4.2. Generelt om brukergrensesnittene

Planinformasjon består både av plankartet og planregisteret. Kart er en god måte å bruke som bakgrunn for presentasjon og/eller utvelgelse av informasjon, men det kan lett bli så mye informasjon at en mister oversikten. Etter å ha vurdert ulike løsninger kan det virke som teknologien (muligheter) er tillagt større vekt enn den almene brukers behov.

4.2.1. Hvordan finne ønsket område

For kommuner som kun har *Planregister med planoversikt (jfr §13)* vil en normalt måtte ha nødvendig lokalkunnskap for å finne de aktuelle planer som gjelder for det området/eiendom en ønsker opplysninger om.

Namn	Type	PlanID.	Føremål	Tal tomter	Digital-analog	Koord.sys	Merknad
Borvatn	D	1969001D	Hytter	20	Analog	NGO akse2	Utbygd
Vikstøyl midtre	D	1970002D	Hytter	139	Analog	NGO akse2	39 tomter ledige
Onevåtn	D	1970003D	Hytter	10	Analog	NGO akse2	Utbygd - Tomtedelingsplan i 2010
Homdrom - Fuglifjell	D	1970004D	Hytter	8	Analog	NGO akse2	3 tomter ledige
Vestre Fiskvatn	D	1970005D	Hytter	46	Analog	NGO akse2	24 tomter ledige
Kjeøya - Flaten	D	1971006D	Hytter	16	Analog	NGO akse2	13 tomter ledige

Omrisset av planen skal være tegnet inn på kart slik at en her kan få avklart om en har funnet riktig plan. Dette er imidlertid ofte ikke tilgjengelig via nettet.

For kommuner som har *Digitalt planregister (jfr §12)* har en langt bedre søkemuligheter. Dette registeret skal være egnet for anvendelse til statistikkformål, og omfatte tilstrekkelige metadata for at brukere av registeret skal kunne søke fram og bruke dataene. Ved kombinasjon av plankart og matrikkelkart tilbyr systemleverandørene flere ulike søkekriterier som

Som frisøk på tekst	Eller ulike søkekriterier

Fritekstsøk er nok enklest for brukeren og ser ut til å komme på leverandørens nyeste programversjoner. Generelt ser dette ut til å være bra dekket.

4.2.2. Hvordan finne oppdatert informasjon

I tråd med det som tidligere er påpekt i rapporten, er det overraskende mange kommuner som har lagt liten vekt på presentasjon av plankart i forbindelse med sine selvbetjeningsløsninger. Hovedfokus ser ut til å ligge på skjema og henvisning til lovverk.

En begrenset sjekk i kommunene viser at publikum har problemer med å finne informasjon om plansituasjonen på egen eiendom og i sitt nærområde.

Undersøkelsen av ulike nettsider gir et svært varierende bilde av hvor enkelt det er å få tilgang til god informasjon om vedtatt plansituasjon og planer under arbeid. For mange kommuner synes jeg denne informasjonen er vanskelig tilgjengelig.

Noen hovedtrekk fra forsøk på å finne oppdatert planinformasjon

- ✓ Generelt mangler det henvisninger til hvor en kan finne gjeldende plankart
- ✓ Selv om du leser om emnet (kommuneplan, reguleringsplan mv) finnes det ofte ikke henvisninger til gjeldende plankart
- ✓ Du blir henvist til skannede planer uten at det gis opplysninger om at det er etablert en kart- og planportal som gir deg samlet oppdatert oversikt over kart og planer
- ✓ For mindre kommuner som tar del i felles kart- og planportaler synes dette å være en tjeneste som er lite kjent for kommunens nettedaktør

Jeg tror mange kommuner med relativt enkle grep kan rette på dette, eller minimum foreta en kvalitetssikring av informasjon som legges ut på nettet. De generelle opplysninger om tilgangen til planinformasjon ser i mange kommuner til å være lite oppdatert. Jeg har funnet eksempler på informasjon om hva som skal skje i 2013.

Forskriftene stiller krav til å tilgjengeliggjøre oppdatert informasjon

§ 14. Tilgang til informasjon i planregister og det offentlige kartgrunnlag

Alle har rett til gratis å gjøre seg kjent med innholdet i kommunens planregister og det offentlige kartgrunnlaget.

Utfordringene med å vise en skannet reguleringsplan er at kartgrunnlaget i denne planen viser situasjonen på det tidspunkt planen ble laget

Endringer i grunnkart og eiendomsgrenser kommer således ikke frem

Tar en opp den skannede planen i en kartportal vil en vise planer sammen med oppdatert kartinformasjon

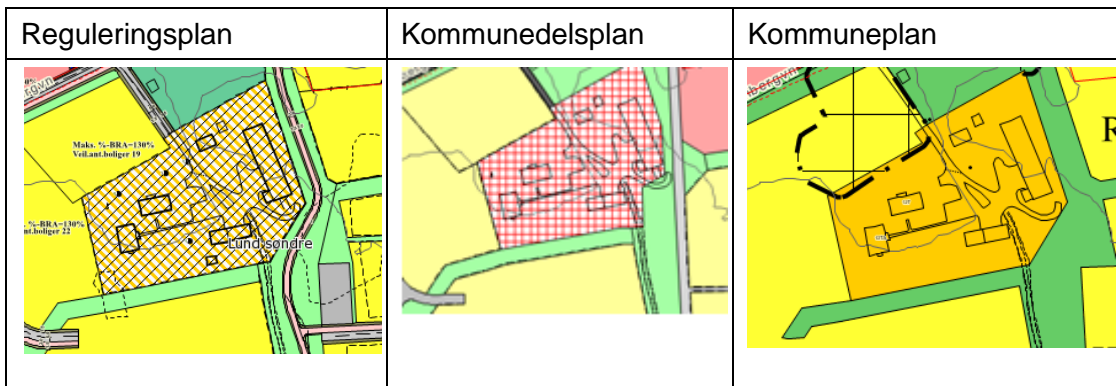
Som tidligere påpekt ser det ut til at mange kommuner ikke utnytter de datakilder de har til rådighet for å kunne presentere oppdatert informasjon om kart og planer til sine innbyggere.

4.2.3. Hvordan tolke informasjon

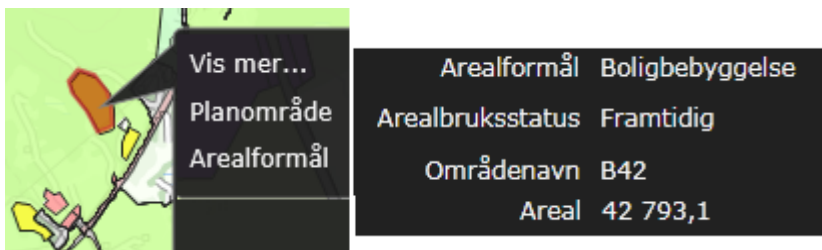
Det er en rekke elementer som skal tilgjengeliggjøres for å kunne få en komplett informasjon om plansituasjonen. Kart er, som tidligere påpekt, et velegnet

bakgrunnsteppe for å presentere informasjon. Når det finnes mye informasjon som skal presenteres (med ulike fargekoder) kan informasjonen bli vanskelig å tolke og brukeren må ofte gjøre en del valg om hva som skal vises fra nedtrekksmenyer.

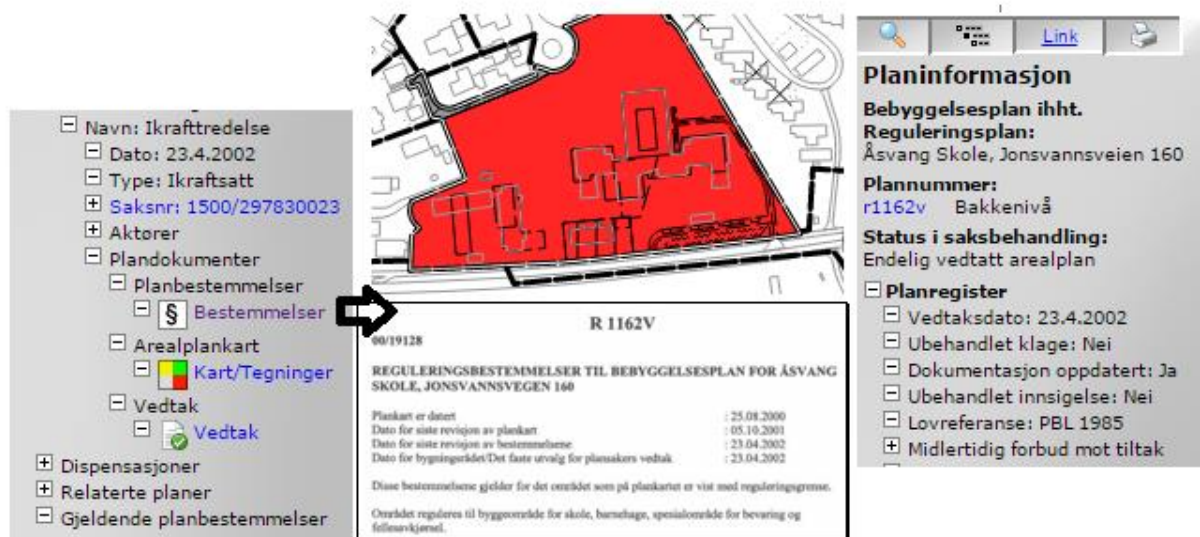
Eksempel på ulike plantyper for samme område

Etttersom planinformasjon er knyttet til flater, har systemleverandørene nå i større grad lagt opp til geografiske analyser som foretar en tolkning på tvers av plan og kartlag og bringer frem sammenstilt resultat i en tekstboks

Ved å klikke på flaten kan en hente frem relevante planbestemmelser

(redigert skjermbilde)

Etter en vurdering av ulike løsninger, tror jeg løsningen med å frembringe opplysninger om planer via en tekstboks er den som kan bidra til en mer forståelig presentasjon av kompleks planinformasjon

Når en etter hvert går over fra en kartografisk fremstilling av plansituasjonen, hvor brukeren tolker informasjon, til en maskinell tolkning oppstår det nye utfordringer. Det er da svært viktig at data er tilrettelagt og strukturert slik at en kan få inn rangordningen der en har overlappende planer.

4.2.4. Brukertilfeller som er vurdert

Som angitt innledningsvis i pkt 4, skal vurderingene ta utgangspunkt i en del brukertilfeller. Jeg har valgt å se på hva jeg trenger av opplysninger om planer i følgende enkle brukertilfeller:

- 1) Jeg vurderer å bygge hus i kommunen
Jeg ønsker å finne på nettet:
 - ✓ Hvilke områder som er avsatt til bebyggelse i kommuneplanen
 - ✓ Gitt dispensasjoner (f.eks i LNF-områder)
- 2) Jeg planlegger å kjøpe et hus i kommunen
Jeg ønsker å finne på nettet:
 - ✓ Hva er gjeldende plansituasjon i de områder jeg vurderer
 - ✓ Pågående og planlagt planarbeid
- 3) Foregår det planlegging i mitt nærområde ?
Jeg ønsker å finne på nettet:
 - ✓ Pågående og planlagt planarbeid
- 4) Jeg ønsker å bygge en garasje eller et tilbygg
Jeg ønsker å finne på nettet:
 - ✓ Gjeldende planbestemmelser – primært knyttet til bebyggelse
 - ✓ Innvilgede dispensasjoner i nærområdet evt i hele kommunen
- 5) Jeg ønsker å foreta en fasadeendring på huset mitt
Jeg ønsker å finne på nettet:
 - ✓ Gjeldende planbestemmelser – primært knyttet til bebyggelse
 - ✓ Innvilgede dispensasjoner i nærområdet evt i hele kommunen

De to første brukertilfellene bør kunne dekkes av alle kommuner, uavhengig om de har **Planregister med planoversikt** eller **Digitalt planregister**.

Jeg har som grunnlag for rapporten valgt å ta en del tilfeldige søk på hjemmesidene til ulike kommuner. Jeg har i hovedsak valgt følgende opplegg for å lete frem riktig informasjon

- ✓ Brukt søkefunksjoner (i fritekstsøk)
- ✓ Gått inn på emneområde planer
- ✓ Gått inn på emneområde bygging
- ✓ Gått inn på emneområde kart
- ✓ Selvbetjening (primært knyttet til bygging)

Det er uten tvil emneområde kart som gir best tilslag for å kunne få frem planoversikter. Søk på kommuneplan medfører i de fleste tilfeller at en får link til kommuneplankartet. I svært mange tilfeller er dette en lagret pdf-versjon av

kommeplankartet. Selv om kommunen har lastet inn sine plankart i en kartportal (ofte felles kartportal for flere kommuner) gis det ofte ingen henvisninger til denne.

Ved søk på reguleringsplaner for de små og mellomstore kommuner, får en ofte opp kun planer som ligger ute til høring. Samlet oversikt over vedtatte planer får jeg derfor ofte ikke tilgang til. Søk på planregister eller planoversikt gir ingen treff.

I disse kommunene får jeg heller ikke tilgang til opplysninger om dispensasjoner ved fritekstsøk.

Som tidligere påpekt har KomMIT i sitt spesifikasjonsarbeid lagt stor vekt på både saksbehandler og søkers behov. Fokuset er her knyttet til en del brukstilfeller knyttet til byggesaker. Noen av de brukertilfellene som er omhandlet i denne rapporten fanges ikke opp av dette arbeidet.

De fleste større kommuner og kommuner som samarbeider om felles kartportal har nødvendig grunnlagsmateriale for å støtte alle brukstilfellene, men brukerterskelen virker gjennomgående å være høy.

5. Vurdering av datagrunnlaget

5.1. Datafangst og strukturering av datagrunnlaget

Digital arealplan skal være i henhold til nasjonal produktspesifikasjon for arealplan og digitalt planregister. Et plankart kan presenteres i rasterformat og dermed være digital, men et slikt rasterkart tilfredsstillers ikke forskriftenes krav til plankart.

Foruten plankart består en digital arealplan av bestemmelser og planbeskrivelse. Disse må presenteres i et rasterformat som pdf eller tiff

Det er i regi av Kartverket igangsatt arbeid med digitalisering av datagrunnlaget. Det er i hovedsak tre datakilder som danner grunnlaget for presentasjon av planinformasjon

- 1) Planregisteret
- 2) Det offentlige kartgrunnlaget (DOK)
- 3) Matrikkelen (eiendomskartet)

Alternative innhold i kommunale planregister:

- a) Planoversikt for alle vedtatte planer lagt ut til offentlig ettersyn etter 1.juli 2009
- b) Planoversikt for alle vedtatte planer
- c) Digitalt planregister for planer vedtatt etter 1.mars 2010
- d) Digitalt planregister for planer vedtatt etter 1.mars 2010, planoversikt for eldre vedtatte planer
- e) Digitalt planregister for alle vedtatte planer, men i forenklet utgave for planer vedtatt før 1.mars 2010
- f) Digitalt planregister for alle vedtatte planer
- g) Digitalt planregister for alle vedtatte planer med plandialog

Forskriften setter ikke krav om fullstendig oversikt over eldre vedtatte planer, men veileder sier at planoversikten bør inneholde alle vedtatte planer. Lovens §2-2 har en strengere

formulering: *Kommunene skal ha et planregister som gir opplysninger om gjeldende arealplaner og andre bestemmelser som fastlegger hvordan arealene skal utnyttes*

I kart- og planforskriften § 13 oppfylles kravet i § 2-2 fullt ut. I bestemmelsen står det kan kommuner som ikke skal føre arealplan i digitalt planregister etter § 12, **skal** føre planregister med planoversikt. Kravet om digitalt planregister i forskriften § 12 gjelder kun i de tilfelle kommunen selv framstiller planer digitalt eller at private utarbeider digitale planer.

Kartverket opplyser om at kommunene (nå alle 428), gjennom Norge digitalt-avtalen, har bundet seg til å oppfylle kravet om etablering av fullstendige digitale planregistre. Erfaringene så langt er at de aller fleste planer lar seg digitalisere. Det er imidlertid noen kommuner som ønsker å la svært gamle planer leve videre og disse lar seg vanskelig digitalisere. For eksempel har Bergen og Trondheim planer fra 1700 og 1800-tallet som de ikke vil oppheve.

Ettersom det vil ta litt tid før alle gamle planer er digitalisert, vil jeg anbefale at opplysninger om gjeldende planer som ikke er registrert i planregisteret, tas med i en kommunal veileder om bruk av planregisteret

Når plan er endret, skal også endringene til planen føres inn i registeret. Jeg har ingen opplysninger på i hvilken grad dette etterleves

Kartverket har utarbeidet en statistikk over status i arbeidet i kommunene, basert på 3 hovedgrupper. Det er her også gjort en fordeling mellom kommuneplaner og reguleringsplaner

Landsoversikt for leveransenivå av kommuneplaner:					
	K1 =	Kommuneplanområder			
	K2 =	Fullstendige kommuneplaner			
	K3 =	Fullstendige kommuneplaner + dokumenter			
		Leveransenivå			
		K1	K2	K3	Totalsum
Antall kommuner		123	145	36	304

Landsoversikt for leveransenivå av reguleringsplaner:					
	R1 =	Reguleringsplanområder			
	R2 =	Fullstendige reguleringsplaner			
	R3 =	Fullstendige reguleringsplaner + dokumenter			
		Leveransenivå			
		R1	R2	R3	Totalsum
Antall kommuner		77	159	61	297

Som det fremgår av oversikten er denne ikke komplett, men gir et godt bilde av dagens situasjon.

Det er kommet innspill på at en bør se på konsekvensen av en mulig lovendring som medfører at planer etter eldre lovgiving oppheves. Dette må sees i lys av dagens bestemmelser om at det ikke er krav til å registrere eldre planer i planregisteret. En vurdering av dette ligger utenfor mandatet som er gitt for dette forprosjektet

5.2. Endelig vedtatte arealplaner

Kartverket har etter min vurdering gjort en stor innsats for å få satt i gang arbeidet med å digitalisere eksisterende planer. Det er videre utarbeidet omfattende retningslinjer som skal bidra til at kommunen skal få registrert alle nye planer på en ensartet og strukturert måte.

En utfordring, som blir påpekt av systemleverandørene, er at utgangspunktet for mye av bestemmelsene er en tradisjonell fremstilling av plankartene. Ved en overgang til økt bruk av analyser i en planbase, er det grunn til å vurdere en del av disse retningslinjene på nytt. Det pekes her spesielt på problematikken knyttet til oppheving/overstyring/erstatning av planer. Som følge av at en skal håndtere både et planhierarki, revisjoner og oppståtte hendelser, er det en stor utfordring å fremstille gjeldende plansituasjon på en oversiktlig og pålitelig måte.

I en slik situasjon er det viktig at GIS-planbasen er av god kvalitet, slik at en gjennom analyser kan hente frem de gjeldende planbestemmelser.

Så langt jeg har fått oversikt ser det ut til at de fleste kan tilgjengeliggjøre kommuneplanen på digital form. Som hovedregel legges det opp til nedlasting av den skannede planen. Svært ofte uten henvisning til kommunens kart- og planportal.

Kommuneplaner på pdf har en meget begrenset bruksverdi.

Kommuner som har en kart- og planportal uten å henvise til denne på aktuelle steder på hjemmesiden, omtaler jeg i denne rapporten som «kommunens hemmelighet»

Når det gjelder reguleringsplaner, har mange kommuner kun fokus på planer som legges ut til offentlig ettersyn og det er vanskelig å få oversikt over reguleringsplaner som er vedtatt hvis kommunen ikke har lagt dette inn i en kart- og planportal.

I en del kommuner synes å være stor avstand mellom hva som er tilgjengelig av informasjon og de opplysninger som finnes på kommunens hjemmesider. Jeg velger derfor å ikke legge fokus på alternative fremstillinger av planer, men tar utgangspunkt i forskriftenes målsetting om å få etablert både nyere og eldre planer på SOSI-versjon 4.1 eller nyere

Planer vedtatt etter pbl. 1985 eller eldre lovverk kan legges inn i planregisteret, jf. kart- og planforskriften § 15 tredje ledd. Planområdet til disse planene skal da etableres iht. SOSI-plan versjon 4.1 eller nyere.

For at det skal være mulig å etablere planbaser med planer etter pbl.1985 og tidligere, inneholder SOSI 4.1 (og senere versjoner) alt kodeverk fra pbl.1985 i tillegg til kodeverket for pbl.2008. Innholdet i eldre planer etableres derfor i SOSI 4.1 med arealbruk og restriksjonsområder slik de står i loven av 1985.

Fremveksten av kommuner som etablerer kart- og planportaler ser ut til å være stor, men som før påpekte er det mange kommuner som ikke tilgjengeliggjør denne informasjonen på en god måte. Jeg velger derfor i denne rapporten å legge mest vekt på fase 2 (tilgjengeliggjøring) og fase 3 (presentasjon)

5.3. Planbestemmelser

Saksdokumentene forvaltes i kommunenes sak- og arkivsystem (SAK/ARKIV). Kommunene har i varierende grad foretatt skanning av eldre dokumenter, mens nyere dokumenter foreligger på digital form.

For de fleste kommuner ser planbestemmelsene ut til å være hentet ut fra SAK/ARKIV og lagret i et register slik at de kan hentes frem via en URL.

Det er nå utviklet standarder (GeoIntegrasjonsstandarden) som gjør at en kan hente ut dokumenter fra arkivdelen av systemet (for vedtatte planer) og saksbehandlingsdelen (for planer under arbeid). Utfordringene her er at leverandørene innenfor sak/arkiv ikke har implementert standarden i alle sine systemer og at en ikke oppnår den ønskede integrasjon mellom kart/plan og sak/arkiv

Nøkkelopplysninger fra planbestemmelsene legges inn i planregisteret, mens en normalt må hente frem hele dokumentet for å tolke innholdet

KommIT setter nå søkelyset på behovet for digitale reguleringsbestemmelser. Det er ønskelig at systemleverandørene følger en felles standard i struktureringen av denne informasjonen. Dette legger forholdene til rette for at det kan utføres geografiske analyser knyttet til rammebetingelsene for å utnytte en eiendom. Det anbefales at Kartverket og KMD utarbeider nødvendige standarder.

Basert på de undersøkelser som er gjort i forbindelse med denne rapporten har jeg vurdert lagring og tilgjengeliggjøring av digitale dokumenter som et tema som bør vurderes nærmere. Dette mener jeg er godt dekket gjennom arbeidet som nå gjøres med systemintegrasjon (jfr GeoIntegrasjonsstandarden) og prosjekter i regi av KommIT.

5.4. Endringer

Planregisteret skal omfatte endringer av planer.

Med utgangspunkt i at det etableres et digitalt planregister vil følgende bestemmelse ha betydning for presentasjon (og forståelse) av nyere reguleringsendringer der vi har gamle planer

Ved endring av plan skal de nye tegnereglene etter pbl.2008 alltid benyttes. Dette gjelder også ved mindre endring av plan, jf. § 12-14 annet ledd. Bakgrunnen for dette er at den nye plan- og bygningsloven ikke har overgangsbestemmelser som åpner for bruk av gamle tegneregler. Kodeverket for de nye tegnereglene er inntatt i SOSI versjon 4.1 (av juni 2009), med senere justeringer. Kodeverket for eldre planer (dvs. etter pbl.1985 eller eldre) er kodet i SOSI versjon 4.0 eller eldre.

Fra systemleverandørhold blir det påpekt at det er utfordrende med en grafisk presentasjon av plansituasjonen når likt innhold blir presentert ulikt som følge av ulike tegneregler.

Ved overgang til moderne løsninger med presentasjoner av plansituasjon og bestemmelser i klartekst basert på analyser i datagrunnlaget, vil dette problemet elimineres.

5.5. Dispensasjoner fra endelig vedtatte arealplaner

I en del tilfeller setter forskriftene krav til at dispensasjoner skal georefereres. Dette innebærer at de dispensasjonene kan visualiseres i en plan og kartportal.

Søk på opplysninger om dispensasjoner har begrenset tilslag med relevant informasjon hvis en ikke kan benytte stedfestingen via en kartportal

5.6. Planer som er tatt under behandling (planforslag)

Generelt gir kommunenes hjemmesider gode opplysninger om planer i høringsfasen. Løsningene er preget av opplysninger om planarbeidet og gir tilgang til nedlasting av kart og bestemmelser på pdf-format. På dette punkt ser det ut til at alle faser er tilfredsstillende utført i henhold til forskriftenes bestemmelser.

Leverandørene tilbyr nå løsninger som gjør at innbyggerne kan følge med i fremdriften av planarbeidet og via nettet sende inn merknader til planen. Dette medfører en del tilrettelegging og integrasjon mellom ulike systemer, men bør medføre en betydelig rasjonalisering og kvalitetsforbedring av høringsprosessen.

0709_201310	Tidsakse	Plandokumenter (17)	Innspill (28)				
13.03.2013	24.05.2013	11.07.2013	18.09.2013	21.10.2013	03.12.2014	20.02.2015	
Planinitiativ	Planoppstart/ Høring planprogram	Høringsfrist	Vedtatt planprogram	Frist innspill	1. gangs behandling	Høringsfrist	
Planprogram	Høringsperiode	Saksbehandling	Innlevering av innspill	Saksbehandling	Høringsperiode	Saksbehandling	Saksbehandling

[Se alle dokumenter fra sakssystemet](#)
[Gi tilbakemelding](#)

6. Vurdering av arbeidet med bearbeiding og tilrettelegging av datagrunnlaget

Det er fortsatt en del kommuner som kun foretar en skanning av kart og dokumenter og bruker dette som grunnlag for presentasjon. Dette har som tidligere omtalt en begrenset nytteverdi for den almene bruker, hvis ikke kommunen presenterer en samlet oversikt over vedtatte planer og planer under arbeid.

Som det fremgår av pkt 7, er det ulike datakilder, som kommunene bruker for å presentere informasjonen på nettet. Jeg tror at en kommunal eller interkommunal kart- og planportal vil være det viktigste nettstedet for presentasjon av plandata i dagens situasjon.

På sikt vil det bli utviklet gode publikumstjenester som henter inn data fra ulike kilder og presenterer en oppdatert situasjon for brukeren. I slike tilfeller vil ikke brukeren ha noe forhold til hvor informasjonen hentes fra. **Etter hvert som slike løsninger tas i bruk må det stilles store krav til kvaliteten og struktureringen av datagrunnlaget**

Fra leverandørhold blir det påpekt viktigheten at en i tilretteleggingsfasen tar tilstrekkelig hensyn til viktige regler mellom planer og mekanismer for flagging av unntak fra hovedregelen om at nyeste plan gjelder. Forutsetningen for at analysene skal gi pålitelig resultat, er at datagrunnlaget inneholder tilstrekkelig informasjon om rang og gyldighet.

I dette punktet har jeg derfor tatt utgangspunkt i bearbeiding og presentasjon av plandata i portaler og publikumstjenester. Uansett kommunestørrelse tror jeg at gode og strukturerte databaser er nødvendig for at kommunen skal kunne tilby sine innbyggere (og andre) innsyn i gjeldende planer og avlaste kommunens saksbehandlere.

Andre datakilder vil bli omtalt nærmere i pkt 7.

6.1. Digitalt planregister

Innholdet i det digitale planregisteret er gitt i §12.

Digitalt planregister inngår ofte som del av kommunens kart- og planportal og er integrert mot plankartet. Dette innebærer at en ofte kan gå direkte fra planregisteret til visning av plankartet. Motsatt vei – klikke på plankartet og gå direkte til planregisteret vil da også normalt være mulig.

Tester som jeg har gjort i tilknytning til denne rapporten viser at dette ikke alltid fungerer, men jeg har ikke undersøkt årsakene til dette.

Planregisteret kan være presentert på ulike måter

		ID	Navn	Type	Status	Vedtaksdato
Vis info	Vis kart	42800311601	B8 OG B9 I SMØRØYET	Bebyggelsesplan ihht.Reguleringsplan	Endelig vedtatt arealplan	05.03.1998
Vis info	Vis kart	42800311600	B8 OG B9 I SMØRØYET	Bebyggelsesplan ihht.Reguleringsplan	Endelig vedtatt arealplan	05.03.1998
Vis info	Vis kart	42820080800	Barnehage, Vestadbakken	Eldre reguleringsplan	Endelig vedtatt arealplan	29.04.2008
Vis info	Vis kart	42800302900	Bjønnbekkmora	Eldre reguleringsplan	Endelig vedtatt arealplan	18.09.1985

En liste med eller uten mulighet til sortering. Fra listen kan du ha kobling til dokumenter og kart.

Lister uten mulighet til sortering gjør det vanskelig å velge ut planer utfra status, alder mv.

Løsningens kartdel kan avhjelpe dette ved at en f.eks der kan søke på status.

En mer fleksibel presentasjon av planregisteret er å dele oversikten opp i flere deler

Vedtatt dispensasjon fra arealplan	Vedtatt kommune(del)plan	Vedtatt reguleringsplan (områdeplan og detaljplan)	Varslede planer
------------------------------------	--------------------------	--	-----------------

Hovedopplysninger fra planregisteret kan presenteres samlet for en plan

Hovedopplysninger				Behandling		
Nasjonal arealplanid	412_2009090766			Milepæl	Dato	
Administrativ enhet	412			Kunngjøring av planarbeid		
Planident	2009090766			1. gangs behandling		
Lovreferanse	Plan- og bygningsloven av 2008			Off. høring 1. gang til		
Saksår / sekvensnummer	2009 / 6990			2. gangs behandling		
Saksnummerinformasjon	2009006990			Off. høring 2. gang til		
Plannavn	FJØLSTAD, NY DEL			3. gangs behandling		
Type	Detaljregulering			Endelig planvedtak		
Status	Endelig vedtatt arealplan			Kunngjøring av planvedtak		
Ikrafttredelsesdato	19.06.2013					
Vertikalnivå	På grunnen/vannoverflaten					
Bestemmelser	Med bestemmelser som egen tekst					
Myndighet	Kommunestyret					
Forslagstiller	Offentlig					
Format	Vektor					
Plandokumenter				Kontakter		
	Dokumenttype	Dokument	Beskrivelse	Rolle	Kontaktperson	
Gjeldende bestemmelser	Gjeldende bestemmelser	766_Bestemmelser.pdf		Saksbehandler	Børre Erik Eng	
Vedtaksdokumenter	Arealplankart	766_Plankart.pdf				
	Tegnforklaring	766_Tittelfelt.pdf				
Andre dokumenter	Innstilling (saksfremlegg)	766_Saksfremlegg.pdf				
	Planbeskrivelse	766_Planbeskrivelse.pdf				
Dispensasjoner						
Vedtaksdato	Saksår / sekvensnr	Saksnr info	Vedtatt	Dispensasjonstype	Beskrivelse av dispensasjon	Tiltakstype
29.09.2014	2014 / 67		Godkjent	Regulerings- / bebyggelsesplan	Gesimshøyde 7,1 m	Nybygg/tilbygg/påbygg, anlegg
Planen erstatter delvis						
Planid	Plannavn					
1992030710432	FJELSTAD GÅRD, GOLFBANE					

6.2. Håndtering av kompleksiteten i plankartet

Forskriften gir anvisning på femvertikalnivå. Til hvert vertikalnivå kan det knyttes flere formål. Forskriften legger ingen begrensninger på hvor mange lag en kan ha innenfor hvert vertikalnivå.

Når en i tillegg må håndtere hensynssoner og båndlegginger over arealformålene, setter dette store krav både til de som skal tilrettelegge datagrunnlaget og de som skal tolke informasjonen.

Det er gitt en del føringer på hvordan informasjonen skal presenteres

Planhierarkiet tilsier at den siste vedtatte planen skal gjelde. Ved vedtak av kommuneplan kan det imidlertid bestemmes at enkelte reguleringsplanar skal videreføres uendret.

For kommuneplan:	For reguleringsplan:
<ul style="list-style-type: none">• Ev. planforslag• Ev. dispensasjoner• Utvalgte karttema• Planområde(r)• Påskrifter• Juridiske linjer og punkt• Bestemmelser• Hensynssoner• Arealformål	<ul style="list-style-type: none">• Ev. planforslag• Ev. forbud mot tiltak• Ev. dispensasjoner• Utvalgte karttema• Planområde(r)• Påskrifter• Juridiske linjer og punkt• Bestemmelser• Hensynssoner• Arealformål

Ved opptegning skal en bruke denne oppteigningsrekkefølgen (dvs nederste informasjonslag skal ligge øverst)

Gjennomgangen av ulike hjemmesider, viser at systemleverandørene har valgt litt ulike måter å presentere den komplekse situasjonen på. Systemene er stadig under utvikling og det er de nyeste versjonene av kart- og planportalene som er best tilrettelagt for å vise komplekse planforhold.

Som omtalt innledningsvis i dette kapitlet, må en nå også ta høyde for den pågående utvikling av publikumstjenester. Fokus på oppteigningsregler vil da bli erstattes på analyser i planbasen hvor tolking av rang og unntak vil være helt avgjørende for den planinformasjonen som presenteres for brukeren.

Jeg har som ledd i denne utredningen ikke foretatt noen tester på hvordan slike systemer virker. Det anbefales imidlertid at dette kan være en egnet studentoppgave for planfagstudenter.

6.3. Kommuneplanen

For kommuneplan etter ny lov skal det brukes hensynsone KpDetaljeringsplan som skal gjelde uforandret. I prinsippet kan en da sette opp webbløsningene slik at det går fram for brukeren at der det er slik hensynsone, gjelder den eldre reguleringsplanen.

Dersom det ikke er brukt hensynsone for at reguleringsplan skal gjelde uforandra, er regelen at reguleringsplanen gjelder så langt den ikke er i strid med nyere vedtatt kommuneplan. I

praksis må en da studere kommuneplankartet og bestemmelsene til kommuneplanen for å se om den aktuelle reguleringsplanen er i konflikt med kommuneplanen.

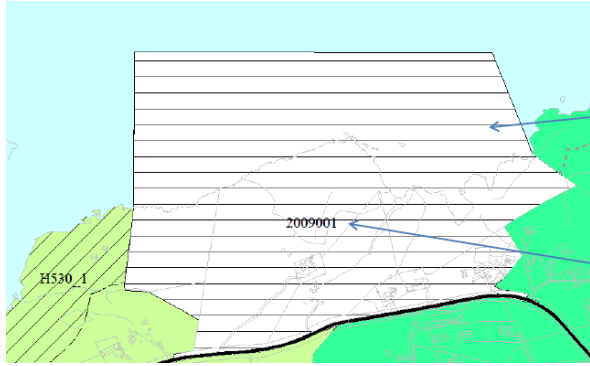
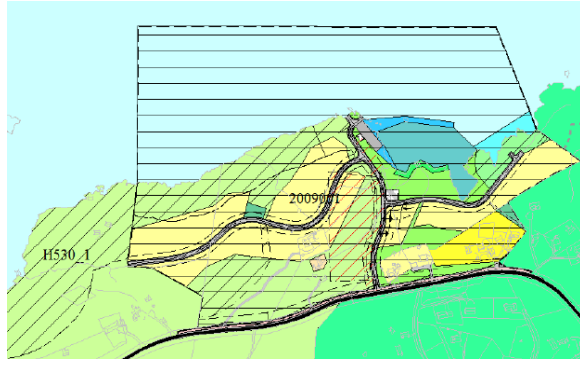
I kommuneplan etter pbl 1985 var det tilsvarende mulighet for å bestemme at eldre reguleringsplan skulle gjelde framfor kommuneplanen.

Av og til kan det være vanskelig å fremstille bestemmelsene på et kart. Nedenstående formulering er hentet fra en kommuneplan:

«Dersom arealdelen omhandler forhold som ikke er nevnt i reguleringsbestemmelsene til gjeldende reguleringsplaner og bebyggelsesplaner eller i gjeldende kommunedelplaner, eller ved motstrid, skal arealdelens bestemmelser gjelde.»

Enda mer komplekst vil det bli når slike bestemmelser skal legges inn automatisert plantolkning (GIS-analyser) i ulike publikumsløsninger.

Jeg har i denne rapporten kun sett på litt ulike alternativ å presentere informasjon der en har hensynssoner

Uten reguleringsmessig illustrasjon	Reguleringsmessig illustrasjon
	
<p>Hensynssonen er vist i tråd med tegneregler (skravor med hvit bakgrunn) og basiskart under. Planid for reguleringsplan er angitt</p>	<p>Det kan lages temakart for illustrasjon av samla arealplansituasjon ved bruk arealformål fra kommuneplan og reguleringsplanbasen</p>

Der en har systemløsninger som foretar analyser på tvers av de ulike temalag vil en enklere kunne presentere dette

Når det gjelder hva som vises på nettet er dette avhengig av følgende

- ✓ Hva som er digitalisert
- ✓ Hva som er tilrettelagt for visning i kartportalen og oppsett av standardvisning
- ✓ Brukervalg utover standardoppsett (hvilke kartlag skal vises)
- ✓ Brukergrensesnittet generelt

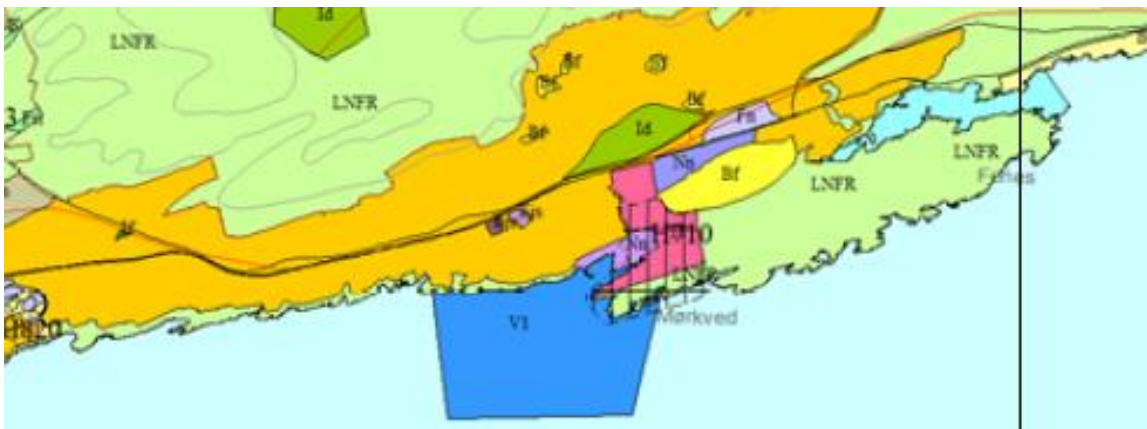
I kartutsnittet nedenfor er kartportalen for denne kommunen kun oppsatt til å vise kommuneplan. Dette medfører at hensynssoner (som er "klippet" ut av kommuneplanen som ledd i bearbeidingen) fremstilles som hvite felt. Det er også svært mangelfull teksting på kommuneplanen som er digitalisert

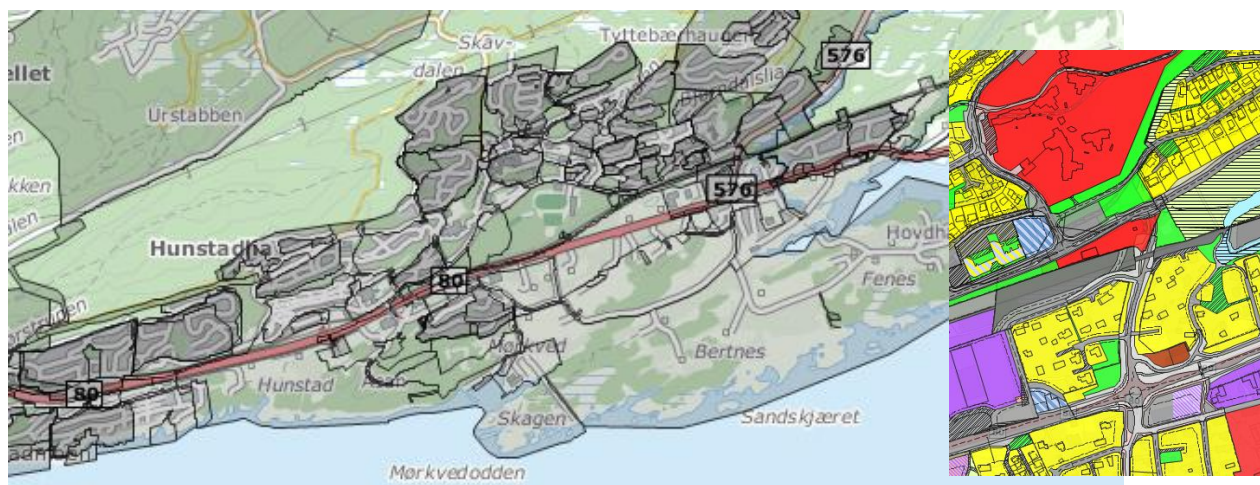
Kommuneplanen for denne kommunen foreligger også som nedlastbar skannet versjon, men denne er lite egnet til å skaffe seg en god oversikt

Det stilles nesten ikke krav til bakgrunnskart i arealplan.

Derfor bør kommunene vise (høringsutkast til) arealplan i kartløsning hvor bruker kan velge aktuelt bakgrunnskart med ønsket detaljering.

6.4. Gjeldende reguleringsplaner

Det er i prinsippet tre måter å skaffe seg oversikt over hvor en har reguleringsplaner

- Analysert basert på et digitalt planregister (jfr §12)
- Søke i planregisteret med planoversikt (jfr 13)
- Fritekstsøk på hjemmesiden med søkeord reguleringsplan

Alternativ c) tilfredsstillt ikke forskriftenes krav, men blir omtalt i kap 7

Et planregister uten stedfesting har svært begrenset verdi. Det kreves lokalkunnskap om navn for å vurdere hvilke planer som er aktuelle å se nærmere på

I følge Kartverkets statistikk er det 55 kommuner som har planoversikt, mens en mangler opplysninger om 60 kommuner. Kun en kommune av disse er registrert med opplysninger i BraPlan.

En del kommuner som er registrert med planoversikt, har kart- og planportal. Dette kan skyldes at statistikken ikke er oppdatert, eller at planregisteret er under arbeid.

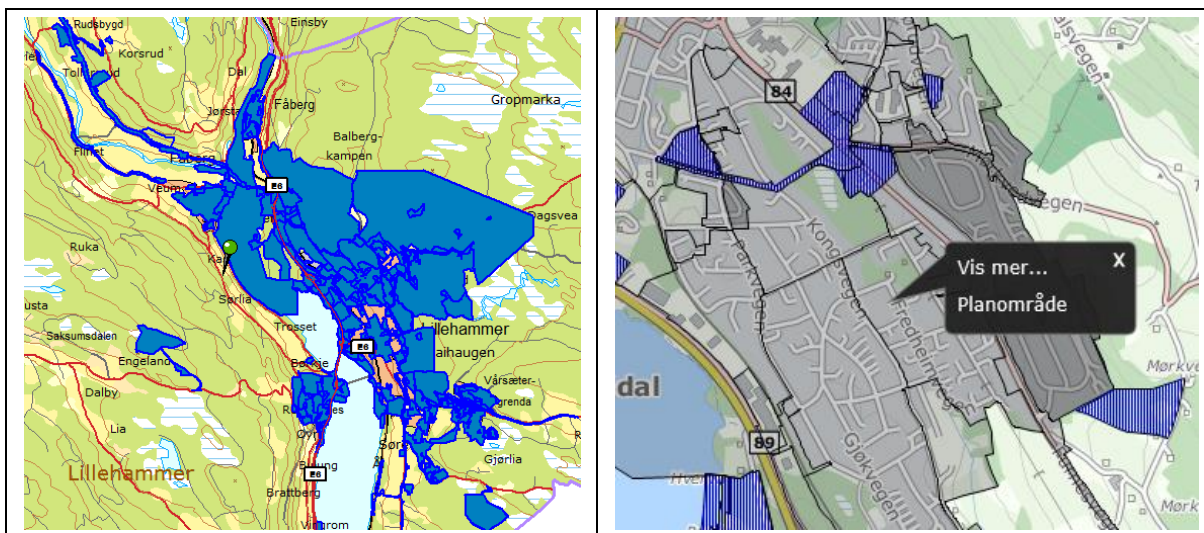
Jeg har gjort noen søk på et utvalg av de 55 kommuner som har planoversikt. Kun en av disse har tilgjengeliggjort planoversikten på nettet

Viser 100 treff. Flere treff finnes.

ap200701 - Kommuneplanens arealdel
disp201001 - Dispensasjon fra regulering Tangflata
dp200701 - Delplan Børja
dp200702 - Delplan Buvika
dp200703 - Delplan Viggja
dp200704 - Delplan Venn
dp200705 - Delplan Jåren-Råbygda
dp200706 - Delplan Ånøya
dp200707 - Delplan Lereggen
dp200708 - Delplan Eggkleiva
mr200501 - Mindre reguleringsendringer Eggkleiva
mr200502 - Justering på adkomst til område 7
mr200701 - Reguleringsendring gesimshøyde Snøfugllia

De som har etablert et digitalt planregister har som regel tilgjengeliggjort dette gjennom en kart- og planportal. Jeg har ikke laget noen statistikk på dette slik at utsagnet er basert på stikk-prøver

Som tidligere omtalt vil det etter hvert bli etablert publikumløsninger som henter planinformasjon fra planregisteret sammen med annen informasjon og presenterer ønskede opplysninger til brukeren

Portalløsningene er i tillegg oppsatt med ulike søkekriterier slik at en f.eks kan søke seg frem til riktig område eller eiendom.

Plantype og status på planen	Plannavn eller sted	Fritekstsøk
<p>Plansøk</p> <p>Vis plantype</p> <ul style="list-style-type: none"> ☒ Kommuneplan <ul style="list-style-type: none"> ☐ Under arbeid ☐ Gjeldende ☒ Kommunedelplan <ul style="list-style-type: none"> ☐ Under arbeid ☐ Gjeldende ☐ Reguleringsplan <ul style="list-style-type: none"> ☒ Igangsatt ☒ Under arbeid ☒ Gjeldende ☐ Bebyggelsesplan <ul style="list-style-type: none"> ☒ Gjeldende 	<p>Søk plan Vis alle...</p> <p>Plannavn <input type="text"/> Søk</p> <p style="text-align: right;">Registersøk...</p> <p>Plannummer <input type="text"/> Søk</p> <p style="text-align: right;">Registersøk...</p> <p>Søk sted</p> <p>Gate <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> Søk</p> <p>Gnr <input type="text"/> Bnr <input type="text"/> Fnr <input type="text"/> Søk</p> <p style="text-align: right;">Registersøk...</p> <p>Stedsnavn <input type="text"/> Søk</p>	<p>Lerkeveien <input type="text"/> Søk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adresse • Stedsnavn • Hjemmelshaver • Eiendom • Plan • Interessepunkter

Basert på gjennomgangen av en del kart- og planportaler mener jeg generelt at det bør være enkelt for brukeren å finne frem til planer, utfordringen ligger nok primært på brukergrensesnittet som er omtalt senere.

6.5. Tilgang til planbestemmelsene

Det varierer noe hvordan systemleverandørene har tilrettelagt tilgangen til planbestemmelsene. Som tidligere omtalt er dette skannede "uintelligente" dokumenter som

gjør at en må lese alle bestemmelsene for å få oversikt over hva som gjelder for det område en ønsker informasjon om.

Hovedopplysninger

Nasjonal arealplanid	412_1986082710056
Administrativ enhet	412
Planident	1986082710056
Lovreferanse	Plan- og bygningsloven av 1985
Saksnummerinformasjon	056
Plannavn	KONGELHOL
Type	Eldre reguleringsplan
Status	Endelig vedtatt arealplan
Ikrafttredelsesdato	27.08.1986
Vertikalnivå	På grunnen/vannoverflaten
Bestemmelser	Med bestemmelser som eger...
Myndighet	Kommunestyret
Format	Raster

**REGULERINGSPLAN FOR KONGELHOL
REGULERINGSBESTEMMELSER**

Dato 07.01.85
Sist revidert 22.11.85

Vedtatt av kommunestyret 27.08.86 Sak 137 / 86

VARSLING OG UNDERSØKELSESPLIKT ETT (KML)
Hvis det i forbindelse med tiltak i marken oppdages kulturminner skal arbeidet straks stanses i den utstrekning det kan påvirke sikringsone på 5 meter (KML §§ 4 og 6). Varsel sendes til Kulturvervmyndighet er Hedmark fylkeskommune 2300 Hamar.

Plandokumenter

	Dokumenttype	Dokument	Format
Vedtaksdokumenter	Bestemmelser	56.pdf	PDF
Andre dokumenter	Diverse	056.jpg	JPG

Dispensasjoner

Vedtaksdato	Saksår / saksnr	Saksnr info	Vedtaksdato	Dispensasjonstype
05.05.2011	11 / 2930			Regulering
27.09.2012	12 / 6770			Regulering

I tillegg til kartbasert søk er det også ofte lagt opp til registerbasert søk

Planid eller plannavn inneholder...

Planid	Plannavn	Status	Type	Ikraft
1948110810292	BRUMUNDAL	Endelig vedtatt arealplan	Eldre reguleringsplan	08.11.1948
1953122910287	MOELV	Endelig vedtatt arealplan	Eldre reguleringsplan	29.12.1953
1970041310385	VOLLUM, ENDRING AV MOLEV	Endelig vedtatt arealplan	Eldre reguleringsplan	13.04.1970

Gå til side [1](#), [2](#), [3](#), [4](#), [5](#), [6](#), [7](#), [8](#), [9](#), [10](#), [11](#), [12](#), [13](#), [14](#), [15](#), [16](#), [17](#), [18](#), [19](#)

Innholdet i planregisteret er spesifisert slik at en gjennom denne løsningen normalt får opplysninger om

- ✓ Nøkkelopplysninger om planen
- ✓ Oversikt over plandokumentene
- ✓ Mulighet for å laste ned dokumentene (normalt på pdf-format)
- ✓ Oversikt over gitte dispensasjoner

Måten opplysningene blir presentert på varierer mellom de ulike leverandører og programversjoner

Informasjon | Tegnforklaring | Kartlag | Tegning | Utskrift

×

Eiendomsteig

Reguleringsplanområde på grunnen

Markering av Zoom til

OBJTYPE: Reguleringsplanområde
PLANNAVN: Pancoveien
PLANTYPE: 30 - Eldre reguleringsplan
PLANSTAT: 3 - Endelig vedtatt arealplan
VERTIKALNIVÅ: 2 - På grunnen/vannoverflaten
PLANBESTEMMELSER: 1 - Med bestemmelser som egen tekst
IKRAFT: 28.02.1991
LOVREFERANSE: 5 - PBL 1985 eller før
PLANID: 0106323
AREAL: 136727,509394

▼ Vedlegg

- [Saksframlegg323](#)
- [Plankart323](#)
- [Regbest323](#)
- [Klagebehandling 31.10.94 - 323](#)

Søk på nettsidene viser at planbestemmelsene i hovedsak foreligger på digital form, mens det er svært varierende i hvilken grad kommunen har digitalisert øvrige dokumenter (som dispensasjoner)

Det er store variasjoner mellom hvordan informasjonen om reguleringsplaner er tilrettelagt i de enkelte kommuner, men det er i dette forprosjektet ikke gjort noen samlet vurdering av status.

Det som påvirker resultatet utover tilgang til digitalisert plankart er i hovedsak

- ✓ Programvarens muligheter og begrensninger
- ✓ Kommunens bestillerkompetanse når det gjelder tilrettelegging av dataene
- ✓ Konsulentens og kommunens egen tilrettelegging
- ✓ Tilgangen på digitaliserte plandokumenter

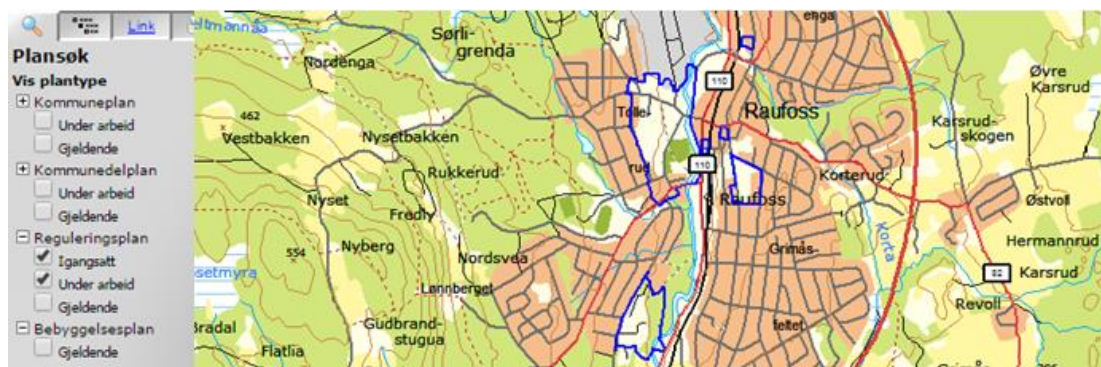
6.6. Planer under arbeid

Kommunene varsler oppstart av planarbeid, og hjemmesidene ser ut til generelt å innholde tilstrekkelige opplysninger om planer under arbeid

I mange kommuner er dette presentert som nyheter, mens jeg savner gode oversikter over pågående planarbeid

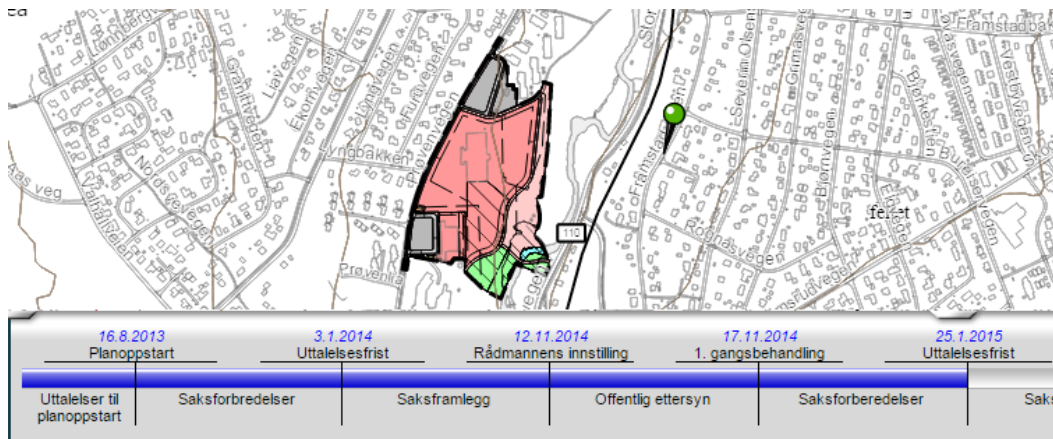
Noen kart- og planportaler gir muligheter til søk etter planarbeid som er igangsatt og planer under arbeid. Dette gir brukerne en god mulighet til å lete seg frem til aktuelle planer via kartet

Trinn 1: Søk etter planer i arbeid

Trinn 2: Status om planbehandlingen

For kommuner som har anskaffet plandialog i tilknytning til sin kart- og planportal, vil en få opp en grafisk oversikt over fremdriften i planarbeidet. Noen kommuner gir innbyggerne mulighet til å komme med innspill til planen og kombinere plankart med en egen skisse for å illustrere innspillet

I mange kommuner kan en velge å få oversikt over planer i arbeid både fra lister og fra kartet. Oversiktene på kartet er ikke alltid like oversiktlige.

Fra leverandørhold blir det påpekt at manglende oversikter over planer under arbeid ofte skyldes svikt i dataforvaltning i kommunene. Denne svikten medfører at omriss av planer under arbeid ikke blir lagt inn i planbasen

Basert på tester på nettet mener jeg også at det ligger et betydelig forbedringspotensial i bedre forklaringer til bruk av løsningen.

6.7. Generelt om brukergrensesnittet

Den generelle oppfatningen av brukergrensesnittene som tilgjengeliggjøres i kart- og planportalene er at brukerterskelen er høy. Den er imidlertid senket noe på de nyeste versjonene.

Det er ofte mye informasjon som skal presenteres og det er viktig at det er oppdatert informasjon som tilgjengeliggjøres. Valg av teknologi påvirker hastigheten på oppdatering av skjermbildene. I en del tilfeller kan oppdateringshastigheten bli så lav at en går videre før «bestilt opptegning» er klar.

Etter hvert som nye publikumstjenester blir tatt i bruk vil dette forenkle brukergrensesnittet. Med økt bruk av maskinell tolkning øker også kravet til strukturerte data og «intelligente» analyser. Se pkt 6.7.5

Jeg har nedenfor listet opp en del punkter hvor jeg mener det ligger betydelige forbedringspotensial.

6.7.1. Tilgang til hjelp

Jeg har vurdert utfra to forhold

➤ Hvor finner jeg Hjelp knappen

Hvor hjelp knappen er plassert varierer både fra system- til systemleverandør og mellom ulike versjoner hos samme leverandør. Generelt bør hjelp-knappen være godt synlig i hovedbildet uten at en trenger å gå veien om menyer

➤ Innholdet i Hjelp-funksjonen

Jeg synes i liten grad hjelp-funksjonen er tilrettelagt for de brukertilfeller som er vurdert i denne rapporten. Et eksempel er at fritekstsøk på kommuneplan ikke gir noen treff, og søk på reguleringsplan gir irrelevant informasjon.

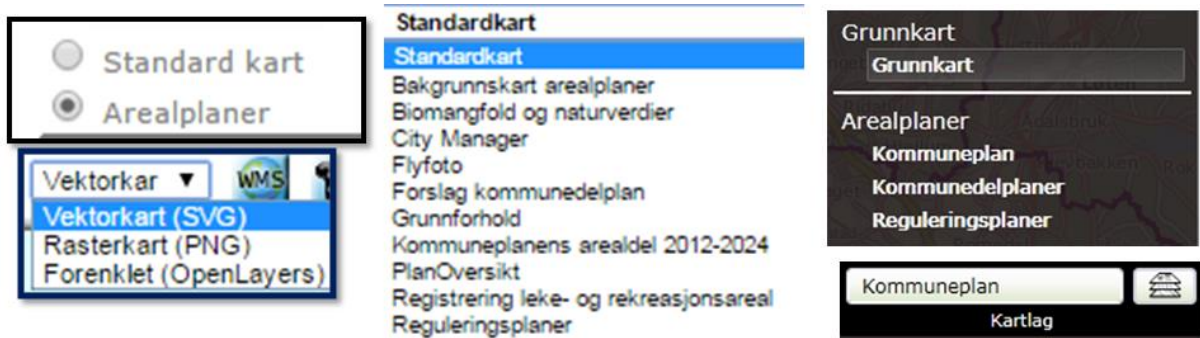
6.7.2. Tegnforklaringer

Brukerter skelen for å finne tegnforklaringer synes jeg tidvis er ganske høy. Som følge av at mulighetene for å presentere ulike kart- og plandata er mange, er det utfordrende å finne gode løsninger på dette. Løsningene på de nyere versjonene er generelt bedre enn de gamle, men jeg tror systemleverandørene burde ha større fokus på brukerter skelen når det gjelder dette punktet.

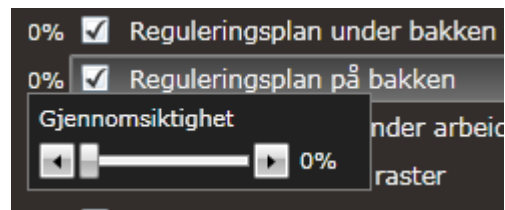
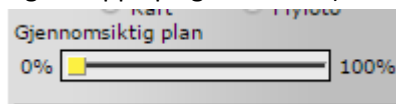
6.7.3. Brukervalg

Som følge av at det ofte skal presenteres mye informasjon gis brukeren en del valgmuligheter (litt varierende etter systemleverandør)

- ✓ Kartpresentasjon (enkelt eller avansert kart)
- ✓ Vise kart eller planer

- ✓ Kartlag og planinformasjon som skal tegnes (på kart- og planlagnivå)
- ✓ Gjennomsiktighet (av flater som tegnes oppe på grunnkartet)

Den fleksibilitet dette gir mer erfarne brukere, kan for brukere med enklere behov medføre at brukerter skelen blir høy. Viktig med gode standardinnstillinger og god brukerveiledning.

6.7.4. Målestokkstyrt presentasjon

Leverandørene har tilrettelagt sine presentasjoner av kart og planer slik at detaljeringsgraden av presentasjonen øker når en zoomer inn. For brukere med liten erfaring i bruk av denne type presentasjoner kan dette skape litt ekstra utfordringer hvis leverandøren ikke har tatt høyde for ønsket bruk. Jeg har merket meg følgende utfordringer

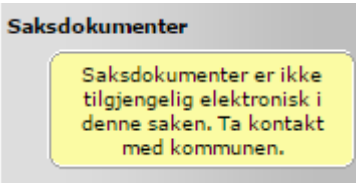
- ✓ Det tegnes ikke opp noe plankart hvis jeg prøver å få oversikt over planer ved valg av liten målestokk. Jeg finner heller ikke noen informasjon om "målestokksintervaller" for ulike presentasjoner.
- ✓ Ved valg av utvalgte tema (f.eks reguleringsplaner under arbeid) er det valgt tegneoppsett som gjør det vanskelig å se hvor planområdene ligger.

6.7.5. Veiledet dialog

Det utvikles etter hvert tilrettelagte publikumsløsninger knyttet til konkrete brukertilfeller. Brukeren blir da veiledet gjennom ulike trinn i prosessen og systemet henter frem relevant informasjon.

Selv om dette stiller store krav til datagrunnlaget og analysene som kjøres i bakgrunnen, tror jeg dette vil være den beste måten å presentere planinformasjon på i svært mange kommunale selvbetjeningsløsninger

6.7.6. Tilgang til saksdokumenter

<p>Som tidligere omtalt i denne rapporten er det ikke alltid det foreligger saksdokumenter på digital form.</p> <p>Det er til stor hjelp for brukerne å få slike opplysninger i klartekst fremfor å lete etter dokumenter</p> <p>Generelt kunne måten å hente frem dokumenter vært bedre beskrevet i en del av løsningene som nå ligger på nettet</p>	 <p>The screenshot shows a grey header with the text 'Saksdokumenter'. Below it is a yellow box with the text: 'Saksdokumenter er ikke tilgjengelig elektronisk i denne saken. Ta kontakt med kommunen.'</p>
---	---

Generelt bør dette omtales under omtalen av den generelle bruken av kart- og planportalen

Jeg har opplevd noe varierende tilslag når jeg har søkt etter informasjon ved å peke på polygoner. Eventuelle krav til innstillinger i kartportalen for at en skal få tilgang til dokumenter via kartportalen må gå tydelige frem.

I avanserte publikumsløsninger vil det neppe være tilstrekkelig å presentere skannede dokumenter. Dette vil øke behovet for tilgang til digitale dokumenter

6.7.7. Oppsummering vedr brukergrensesnitt

På systemleverandørenes nyeste versjon er det lagt mer vekt på å presentere et brukergrensesnitt som ikke krever erfaring med bruk av slike løsninger.

Som omtalt ovenfor finnes det fortsatt rom for forbedringer her. Min anbefaling er at det legges vekt på følgende

- ✓ Flerfaglig test på brukervennligheten av systemene. En bør teste brukervennligheten på de selvbetjeningsløsninger kommunen ønsker å tilby sine kunder. Dette bør gjøres i samarbeid med medarbeidere med ansvar for hjemmesiden og kommunikasjon.
- ✓ Trekke mer planfaglig kompetanse inn i arbeidet med systemspesifikasjon og test. Dette arbeidet har i dag en svært "kartfaglig" fokus
- ✓ Systemleverandørene kan med fordel lage kortfattede oppgaverettede brukerveiledninger som legges in på hjemmesiden knyttet til selvbetjeningsløsninger og/eller temabasert informasjon.

Fokus i dette arbeidet må ligge på brukeropplevelsen. Fagmiljøenes ønske om å presentere mest mulig informasjon på kartet står ofte i rak motsetning til en brukers ønske om klar og oversiktlig informasjon uten for mange forstyrrende elementer.

7. Tilgjengeliggjøring av informasjon

Som tidligere omtalt har jeg her valgt å konsentrere meg om kommunens hjemmesider.

Mange kommuner har nå gjort en stor innsats på å digitalisere plankart og etablere et digitalt planregister som kan presenteres sammen med ulike kart og flyfoto. I mange kommuner ser dette ut til å være en stor hemmelighet for redaktørene av kommunens hjemmesider.

I overraskende mange tilfeller vises det ikke til kart- og planportaler i emnepresentasjoner om kommunale planer på kommunenes hjemmesider. Dette gjelder også selvbetjeningsløsninger knyttet til planarbeid, delingssøknader og byggesaker.

Mange kommuner har lagt til rette for fritekstsøk. Også her kommer er det svært mangelfulle opplysninger om hvordan en kan finne oppdaterte opplysninger om planer, grunnkart, ulike tema kart og flyfoto.

7.1. Hvor finner vi informasjon om gjeldende planer og planer under arbeid

7.1.1. Fokus på planinformasjon på hjemmesiden

Det er stor forskjell på hvor enkelt det er å finne opplysninger om plankart på hjemmesiden

<p>Arealplaner og dispensasjon</p> <p>Kommuneplanens arealdel gir føringer for arealbruken i kommunen. Reguleringsplanen viser en mer detaljert arealbruk for mindre områder. Bl.a. må alle boligfelt utbygges i hht. reguleringsplan. På våre kartsider kan du under "karttype" se arealbruken slik den er bestemt i "Regulerings-/bebyggelsesplaner" eller "Kommuneplan". Informasjon om reguleringsplanbestemmelser får du ved å trykke på Informasjonsknappen i menylinja på</p>	 <p>The screenshot shows the Molde Kommune website. At the top, there is a search bar and the text 'MOLDE KOMMUNE'. Below this is a navigation menu with several items: 'Har du en ide?', 'Finn en ansatt', 'Nettprat', 'Tjenester A-Å', 'Jobb i Molde kommune', 'Politikk og demokrati', and 'Selvbetjening'. The 'Planer og høringer' item is highlighted with a blue background and a play button icon.</p>
<p>Med relativt liten skrift gis det henvisning til kart- og planportalen</p>	<p>Fra hovedmenyen blir brukeren rutet direkte til en oversiktlig planportal</p>

Eksempel på en annen kommune som har planinnsyn på åpningsiden

The screenshot shows a website with a navigation menu. The menu items are 'Siste nytt', 'Kunngjøringer', 'Høringer', 'Planinnsyn', and 'Stillinger'. The 'Planinnsyn' item is highlighted with a blue background.

Her kan du finne informasjon om alle våre gjeldende reguleringsplaner, og planer som er under arbeid
Trykk på kartet for å få opp portalen

Detaljert informasjon

Det er mulig å hente frem opplysninger om hver enkelt plan. Dette gjøres ved at en klikker seg inn på en planavgrensning. Valget «vis mer informasjon» gir deg tilgang til gjeldende planbestemmelser. Alle planer i kommunen som er digitalisert gir muligheten til å se plankartet dersom en zoomer inn. For eldre planer i kommunen må du hake av for «scanna

7.1.2. Emner (planlegging – bygging – kart)

Det ser ut til å være emne kart som er den raskeste veien til å finne en samlet oversikt over gjeldende planer og planer under arbeid.

Søk på planer (evt arealplaner) og bygging fører normalt frem, men i en del kommuner får du ikke opp henvisninger til kart- og planportaler. I oversikter over planer får du ofte opp den skannede versjonen av planen. Det opplyses normalt ikke om at oversikt med oppdaterte kart og planer er tilgjengelig i en egen portal.

7.1.3. Selvbetjeningsløsninger

Jeg hadde forventet at det i større grad var vist til planoversikter og gjeldende planer og oppdaterte kart i selvbetjeningsløsninger knyttet til planlegging og bygging.

Det er normalt godt med henvisninger til bestemmelser og skjema, men i mange tilfeller mangler det helt henvisning til planer, planbestemmelser og kart.

Det finnes imidlertid flere gode eksempler på hvordan en aktivt viser til kart og planregister

HVA KAN DU BYGGE

Uansett hva du ønsker å bygge må tiltaket være i samsvar med plan og regelverk.

Plan- og bygningsloven setter almenne bestemmelser, som for eksempel byggegrense til nabo hvor hovedregelen er at tiltaket må være minimum 4 meter fra nabogrensen. For garasjer og uthus kan kommunen gi tillatelse til plassering inntil 1 meter fra nabogrensen. Tiltakets avstand til offentlig vei må samsvare med bestemmelsene i veiloven. Reguleringsplan og kommuneplan regulerer konkrete bestemmelser for område du bor på, herunder hva og hvor du kan bygge i forhold til byggegrense, hvor stor grad av tomten som kan bebygges osv. Det er derfor viktig at du setter deg inn i reguleringsplanen som gjelder for ditt område og kommuneplanen for først å finne ut hva du faktisk kan bygge på din eiendom.

[Reguleringsplanen for ditt område finner du ved å bruke vår kartportal.](#)

[Informasjon om reguleringsplaner finner du her.](#)

Noen steder finnes det ingen reguleringsplan. Her vil kommuneplanen bestemme hva du kan bygge. Kommuneplanens bestemmelser finner du nedenfor.

 [Utdrag av kommuneplanens bestemmelser \(.pdf\)](#)

7.1.4. Nyheter og aktuelt

Kommunen varsler oppstart av planarbeid og planer som legges ut til høring.

En del kommuner med plandialog knyttet til sin portalløsning er normalt flinke til å vise til plandialogen i forbindelse med slike oppslag, men det er overraskende mange kommuner som ikke viser til dette selv om kommunen har en portal med plandialogløsning

Kommuner uten plandialog har ofte kun omtale av saken uten henvisninger til kommunens planregister eller kart. Slike nyhetssaker bør være en god innfallspport til å få presentert kommunens kart- og planportal. Dette vil i sin tur kunne bidra til at innbyggerne i større grad tar i bruk de selvbetjeningstjenestene kommunene tilbyr.

7.1.5. Søk via fritekstsøk

I kommuner hvor det har vært vanskelig å finne informasjon om plansituasjonen, har jeg benyttet fritekstsøk. Dette har gitt varierende grad av informasjon.

Eksempel på fritekstsøk på reguleringsplan

Søk

Søkeord

Sortering ▼ S

Søk i alle nettsider

[Ordføreren sin nyttårstale \(Artikkel\)](#)
01.01.2015 ... Det er utarbeidd forslag til regul
Brusand, frå fv 44 til Stokkalandsvegen, klar for
utarbeidd forslag til...
[Les mer](#)

[Reguleringsplan 1057D \(L\)\(374058\).pdf \(Fil\)](#)
19.12.2014 ...
[Les mer](#)

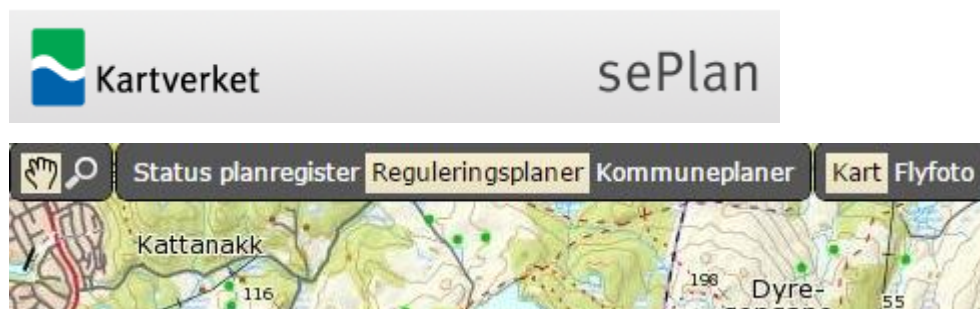
[Melding om arbeid med reguleringsendring av øst-
øst-plan 1119-1a \(Artikkel\)](#)
28.11.2014 ... Bakgrunn for endringen I forbinde
behov for justering av gjeldende plan knyttet til
flomveier. Dersom ledningsnett for...
[Les mer](#)

[Reguleringsplan Stokkalandsmarka nord \(Fil\)](#)
23.03.2015

Jeg har ikke undersøkt om denne kommunen har etablert et planregister

7.1.6. Søk via nasjonale portaler

Den mest relevante portalen er her Kartverkets planportal

Denne portalen inneholder data Kartverket har fått fra kommunen og en vil da ikke finne mer informasjon her enn hva kommunen selv har.

I den grad det er mer hensiktsmessig å vise til dette registeret (fra kommunes hjemmeside) enn å presentere informasjonen i egen regi, er ikke vurdert i denne rapporten. Det understrekes fra Kartverket at dette er en løsning som ikke skal betjene innbyggere og profesjonelle brukere

Jeg har derfor ikke brukt tid på å avdekke om denne portalen gir mer informasjon enn kommunens hjemmesider.

7.2. Valg av informasjon som presenteres

Dette punktet er indirekte omtalt i flere av punktene foran.

I svært mange kommuner virker det som det er for liten dialog mellom kommunens nettredaktør (evt info.avd) og kommunens planfaglige miljø.

Mange kommuner er opptatt av en god publikumsdialog og kart er et godt bakteppe for å presentere informasjon på.

7.3. Ivaretagelse av lov og forskriftsbestemmelser

De tester jeg har gjort avdekker at mange kommuner har hovedfokus på å oppfylle krav som settes til varsling ved oppstart av planarbeid og utlegging av planer til offentlig ettersyn, mens kart- og planforskriften § 14 synes å ha mindre fokus.

Jeg tror en her vil oppnå en større etterlevelse av bestemmelsene i kart- og planforskriften ved økt fokus på kommunens egen nytte av å ha lett tilgjengelige og oppdaterte oversikter over gjeldende planer og gitte dispensasjoner. Bestemmelsene knyttet til pågående planarbeid synes å være ivare tatt i alle kommuner. Jeg tror imidlertid at mange kommuner vil oppnå effektiviseringsgevinster ved økt intern og ekstern informasjon om kart- og planportal, samt eventuell plandialog.

7.4. Evaluering av nettsider

Jeg har i forbindelse med arbeidet med rapporten søkt etter relevante rapporter om kommunenes tilgjengeliggjøring av informasjon. Nedenfor er det vist til evaluering av Huseiernes Landsforbund og Forbrukerrådet. Den første går spesifikt på kart- og planforskriften § 14, mens den andre er på mer overordnet nivå

7.4.1. Huseiernes landsforbund

Huseiernes Landsforbund publiserte i mars 2013 en oversikt over hvor mange kommuner som har gitt forbrukerne tilgang til ulike kart- og arealtjenester på nett, og oversikten viser at kommunene jevnt over er ganske flinke til å gjøre informasjonen tilgjengelig på internett.

Den oversikten ble produsert i forbindelse at *Huseiernes Landsforbund* undersøker om kommunene oppfyller sine forpliktelser etter kart- og planforskriften § 14.

Oppsummeringen (<http://www.huseierne.no/hus-bolig/tema/bolig/tilrettelegging/lett-pa-nett1/>) viser at:

De fleste av de største kommunene i landet har lagt ut all denne informasjonen på internett. Dette er et godt utgangspunkt for planleggere i alle faggrupper, blant annet arkitekter og eiendomsmeglere, samt forbrukere som søker eiendomsinformasjon.

Hele 376 kommuner har innsyn i kartverk via internett, mens det kun er 158 kommuner som har innsyn i ledningskart for vann og avløp via internett.

7.4.2. Forbrukerrådet

Forbrukerrådet gjennomfører hyppige (ca årlig) test av kommunenes hjemmesider.

Innenfor tekniske tjenester tester dei først lett etter pris/gebyr for en byggesøknad for oppføring av enebolig på 150 kvm. Deretter innhenter de informasjon om saksbehandlingstid – både formell, forventet eller faktisk. Og til slutt informasjon om klagemulighet i byggesaker.

<http://www.forbrukerradet.no/side/kommunetest-2013-dette-har-vi-testet>

8. Test av brukstilfeller

Som omtalt i pkt 4.2.4 har jeg tatt utgangspunkt i 5 ulike brukstilfeller når jeg har undersøkt kommunenes hjemmesider og foretatt undersøkelser av hvilken informasjon som jeg klarer å finne via disse.

Jeg har valgt ut 3 ulike kommuner som jeg har testet disse brukstilfellene på. Alle kommuner har lagt sine plandata inn i en kart- og planportal.

Kommunene er valgt tilfeldig, men det er valgt kommuner med noe ulike størrelse (i folketall) og som har ulike systemleverandører. Basert på hjemmesidene til kommunene er de opptatt av å legge forholdene til rette for god publikumstjenester på nettet.

I oversiktene som er gitt nedenfor viser jeg hvordan en kommer frem til ønskede opplysninger gjennom å bruke nettsidene. I en del av tilfellene har det vært en del "prøving og feiling" for å finne frem riktig informasjon. Generelt vil jeg si at brukerterskelen i en del tilfeller har vært høy fordi:

- ✓ Det kan være flere logiske valg for å finne frem til informasjon. Feil valg fører til at du får presentert skannede kart ,eller havner i en portal (som ByggSøk) som ikke har kobling til kommunens kart- og planportal
- ✓ Informasjon om kart eller planregister med svært liten skrift
- ✓ Henvisning til planregister via tekst som ikke er avmerket som lenker til annen informasjon
- ✓ Ufullstendig brukerveiledninger
- ✓ Funksjonsfeil i program eller koblinger

Av hensyn til at kommunene er valgt tilfeldig, og at mine undersøkelser er gjennomført uten konferanse med kommunene, har jeg valgt ikke å navngi kommunene.

Kommune A: Stor kommune (50.000 – 1000.000 innb)

Kommune B: Middels stor (25.000 – 50.000 innb)

Kommune C: Middels –mindre (5.000 -10.000 innb)

Brukstilfelle 1-2 er rettet mot mulige innflyttere, mens 3-6 er mot kommunens innbyggere

Det er viktig å understreke at dette ikke er noen test på de ulike leverandørers funksjonalitet på sine kart- og planportaler. Valg av kommuner ikke er gjort utfra vurdering av hvilken programversjon kommunen har. Programmene er stadig under utvikling både når det gjelder funksjonalitet, brukergrensesnitt og veiledningsinformasjon.

Brukstilfellene er er vurdert utfra

- 1) Hvordan finner jeg frem til relevant informasjon (som kommunen har)
- 2) Hva er resultatet av søket

Jeg har ikke testet ut analysemuligheter der en har flere planer i samme området og hvordan dette vises. Jeg viser her til pkt 6.1 i rapporten

8.1. Brukstilfelle 1: Jeg vurderer å bygge hus i kommunen

Jeg ønsker å finne på nettet:

- ✓ Hvilke områder som er avsatt til bebyggelse i kommuneplanen
- ✓ Gitt dispensasjoner (f.eks i LNF-områder)

	Kommune A	Kommune B	Kommune C
Søk på hjemmesiden	<p>Valg: Flytt til kommunen gir ikke tilgang til noe godt kart</p> <p>Valg : Tjenester - Bolig, bygg og eiendom – planregister</p> <p>Valg: Selvbetjening –Bolig, bygg og eiendom- planregister</p> <p>Valg: Tjenester - kart</p>	<p>Valg: Planer – arealplaner – kommuneplanens arealdel. Du får her kun tilgang til skannede planer. Ingen opplysning og kart- og planportal.</p> <p>Valg: Planer.... - Om arealplaner gir link til Plandialog</p>	<p>Valg: Tema</p> <p>Valg: kommuneplan gir deg tilgang til kart og skannet versjon av kommuneplan.</p> <p>Valg: Bolig og eiendom gir deg tilgang til planregister i tillegg til kart</p>
Resultat	<p>Ved valg planregister, kan en velge funksjon se kart for ønsket plan. Du kommer da inn i kart og planportalen.</p> <p>Ved inngang via kart må du selv velge planlag som skal vises.</p> <p>Du får oversiktlig tilgang til kommuneplan. Gitte dispensasjoner finnes i planregisteret, men er ikke stedfestet</p>	<p>Ved valg av plandialog finner du en innledende veiledning på hjemmesiden. Denne er instruktiv, selv om den har hovedfokus på reguleringsplaner og behandlingen av disse. For å få tilgang til dispensasjoner klikker du plankartet og får opp informasjon om planen.</p> <p>Mulig valg: Vis alle dispensasjoner på kart</p>	<p>Du får valg mellom enkelt og mer avansert kart.</p> <p>Ved valg av enkelt kart velger du visning plan- og byggesak og får opp ønsket plan</p> <p>Fikk ikke noen oversikt over dispensasjoner hverken i kart eller register. Antar det skyldes manglende data eller mangler i kobling mot sakssystem</p>

8.2. Brukstilfelle 2: Jeg planlegger å kjøpe et hus i kommunen

Jeg ønsker å finne på nettet:

- ✓ Hva er gjeldende plansituasjon i de områder jeg vurderer
- ✓ Pågående og planlagt planarbeid

	Kommune A	Kommune B	Kommune C
Søk	I brukstilfelle 1 er det vist hvordan en søker seg frem til kart og planregister som er de datakilder en trenger i denne oppgaven		
Resultat	Gjeldende plansituasjon både når det gjelder områder hvor det foreligger reguleringsplaner, og hvor det kun er kommuneplan (eller kommunedelplan), er tilgangen til kartet og kartvisningen lik som i brukstilfelle 1.		
	I planregisteret kan du fra oversikten i planregisteret velge varslede planer og vise den i kartet. Du får da opp alle reguleringsplaner.	En velger kartlag planer under arbeid . Klikker på ønsket plan. Ved valg Mer info kommer du til plandialog hvor du kan hente ut dokumenter fra ønsket fase	En må gå fra kart og velge kartlag planer under arbeid . Noen tekniske utfordringer med visning og tilgang til planinformasjon

8.3. Brukstilfelle 3: Foregår det planlegging i mitt nærområde ?

Jeg ønsker å finne på nettet:

- ✓ Pågående og planlagt planarbeid

	Kommune A	Kommune B	Kommune C
Søk	Under fanene kommunal planlegging og regulering – forslag finner jeg ikke henvisninger til kart og planportalen. Inngangen blir planregister som i brukstilfelle 1 og 2 eller kart	Valg: Planer- Arealplaner – Pågående arealplaner får du oversikt over planer under arbeid fordelt på ”Kunngjøring om oppstart” og ”Offentlig ettersyn”.	Via Tema – Bolig og eiendom – planer får en tilgang til planregisteret Dette kan sorteres på status slik at en får oversikt over ”planlegging under arbeid”
Resultat	Oversikt over varslede planer er gitt i planregisteret. I kartet er ikke varslede planer et eget kartlag, men identifiseres via skravur	Ved å velge en plan fra oversikten kommer du direkte inn i plandialogen for planen med mulighet til å gi tilbakemelding	Fra planregisteret skal en kunne gå fra register til dokumenter og kart. Manglende registrering og ikke kontakt med sakssystem ga her ingen resultat

8.4. Brukstilfelle 4: Jeg ønsker å bygge en garasje eller et tilbygg

Jeg ønsker å finne på nettet:

- ✓ Gjeldende planbestemmelser – primært knyttet til bebyggelse
- ✓ Innvilgede dispensasjoner i nærområdet evt i hele kommunen

	Kommune A	Kommune B	Kommune C
Søk	Tjeneste Bolig, bygg eiendom. Eget valg for garasje Vilkårene står opplistet men det er opplyst at det ikke må stride mot gjeldende plan Det er ingen henvisning til gjeldende planer	Fritekstsøk på garasje rutes til meny for selvbygger. Det er ikke vist til hvor en kan hente gjeldende planer og for kart er det vist til Direktoratet for byggkvalitet	Fritekstsøk på garasje ga en beskrivelse om fremgangsmåte når en skal bygge garasje. Det var påpekt at det ikke må være i strid med planbestemmelser. Det er ingen henvisning til disse
Resultat	Den kjente bruker kan få tilgang til kart og planbestemmelser og øvrige dokumenter som er knyttet til planen som gjelder for eiendommen. Ikke oversikt over dispensasjoner	Den kjente bruker kan finne andre veger til kart- og planportal en og få tilgang til planbestemmelser for egen eiendom og oversikt over dispensasjoner i området	Den kjente bruker kan velge søk (på eiendom eller adresse) og få automatisk zoom til valgt eiendom. Velger kartlag reguleringsplan. Planbestemmelser hentes frem ved å markere flaten i kartet Ikke fått tilgang til dispensasjoner

8.5. Brukstilfelle 5: Jeg ønsker å foreta en fasadeendring på huset mitt

Jeg ønsker å finne på nettet:

- ✓ Gjeldende planbestemmelser – primært knyttet til bebyggelse
- ✓ Innvilgede dispensasjoner i nærområdet evt i hele kommunen

✓

	Kommune A	Kommune B	Kommune C
Søk	Tjeneste Bolig, bygg eiendom. Eget valg for fasadeendring Under vilkår står at tiltaket ikke må være i strid med gjeldende planbestemmelser Det er ingen henvisning til gjeldende planer	Kart og byggesak har undermeny byggesak hvor en kan velge mellom selvbetjening (byggesak) og tjenestebeskrivelser (tiltak på egen eiendom) . Det er ingen henvisning til gjeldende planer	Bolig og eiendom har valg bygging. Her står det <i>På denne siden finner du nyttig informasjon i forbindelse med byggesøknader - søknadsskjemaer, veiledninger, regelverk, kart, planstatus, gebyr mv.</i> Her har du henvisning til kart og planregister
Resultat	Som for brukstilfelle 4	Som for brukstilfelle 4	Bruk av kart- og planportalen beskrevet i brukstilfelle 4

9. Oppsummering og anbefalinger

9.1. Generell vurdering av situasjonen

Generelt mener jeg at arbeidet med digitalisering av planinformasjon er kommet langt. Kartverket har gjort en svært god innsats gjennom ulike prosjekter som har som målsetting å få etablert digitale planregistre i kommunene. Som følge av en forventet rask utvikling av publikumsløsninger er det viktig at en har fokus på kvaliteten av dataene som etableres og den daglige forvaltningen av planbasen

Samarbeidet om å etablere regionale kart- og planportaler er en god måte for de mindre kommunene å få tilgjengeliggjort sin informasjon på.

Generelt er det laget mye god funksjonalitet i systemene som på en enkel måte får frem relevant informasjon for brukeren. Dette gjelder både plansituasjonen i for eget område og sin eiendom, samt oversikter over pågående planarbeid.

Innføring av plandialog gir en helt ny mulighet for brukeren og kommunen å få inn synspunkter og merknader til planer i høringsperioden.

Det er stor forskjell på hvordan kommunene presenterer og utnytter de muligheter en kart- og planportal gir til sammenstilt og oppdatert planinformasjon. Mange av de større kommunene går her foran med gode eksempler. Overraskende mange kommuner har liten fokus på dette. Spesielt innen fagområdet byggesak henvises det ofte til at tiltak må være i samsvar med gjeldende planbestemmelser, uten henvisning til hvor en finner det oppdaterte plankartet

Generelt mener jeg kommunene ivaretar sine oppgaver med informasjon og brukermedvirkning når det gjelder varsel om igangsetting av planarbeid. Dette gjelder også høringsperioden. Kommuner som har plandialog har generelt god informasjon om denne.

Forbedringspotensialet er uten tvil størst når det gjelder informasjon om gjeldende arealplaner. Jeg vil her peke på to sentrale områder

- ✓ Informasjon om at eksisterende planer er lagt inn i en felles kart- og planportal hvor planen kan vises sammen med oppdatert kart og på ulike detaljeringsnivå. Gjerne med litt eksempel på et detaljert plankart. Et plankart på rasterform har begrenset bruksverdi.
- ✓ Informasjon om hvor en kan finne informasjon om gjeldende planer når det gjelder selvbetjeningsløsninger hvor dette er relevant. Dette gjelder også temasider om planlegging og bygging.

Leverandørene av kart- og planportaler legger en del premisser for hvordan informasjonen blir tilgjengeliggjort gjennom kart og planportaler. Det er i denne rapporten pekt på en del generelle svakheter når det gjelder denne tilgjengeliggjøringen

- ✓ Mangelfulle veiledninger tilpasset "den almene bruker"
- ✓ Hjelp-funksjoner med større fokus på systemtekniske forhold og kartteknikk fremfor fokus på brukere av planinformasjon
- ✓ Automatiserte zoom-funksjoner av kart og planinnhold (som slår av og på ulike kart- og planlag) som kan forvirre når en ikke kjenner bakgrunnen for dette.

Avstanden mellom hva som finnes tilgjengelig av planinformasjon og kart, og hva en får opp på en del hjemmesider, er stor. Dette gjelder spesielt selvbetjeningsløsninger og tjenestebeskrivelser. Jeg viser her til pkt 8.4 og 8.5

I mellomstore og større kommuner kan det tyde på at det ikke er lett å få integrert nye løsninger i etablerte produksjonsløyper. I en del kommuner virker det å være stor avstand mellom de som arbeider med kart- og planportaler, andre fagmiljø (som byggesak) og kommunens informasjonsmedarbeidere.

Jeg har i denne rapporten lagt liten vekt på kommuner som ikke har digitalt planregister. Dette er både fordi jeg tror utviklingen raskt går dit for alle kommuner, og at det generelt er lite informasjon å finne om plansituasjonen i kommuner uten digitalt planregister.

De kommuner som har etablert digitalt planregister og har en kart- og planportal, kan forbedre servicen for publikum med relativt liten innsats. Anvendelse av sosiale medier i kontekst av planer under arbeid er avgjort aktuelt, men omhandles ikke i denne rapporten

Bruken av selvbetjeningsløsninger, gjennom tilrettelagte arbeidsprosesser, tror jeg etter hvert vil vokse frem. Vi er her foreløpig på et tidlig stadium, men det er viktig å ta høyde for de krav slike løsninger krever. Jeg er usikker på om dagens løsninger og regelverk er tilpasset denne utviklingen.

9.2. Forventet og oppnådd resultat

Forventet resultat var å avdekke kommunenes realisering av kart og planforskriftenes bestemmelser (§ 12- 15).

Selv om dette forprosjektet hadde en svært begrenset ramme, mener jeg at jeg gjennom denne rapporten har gjort funn som jeg mener er representative for situasjonen på landsbasis

- ✓ Forskriftenes bestemmelser ivaretas når det gjelder planer under arbeid og planer som legges ut til høring

- ✓ Kommuner med planoversikter etter §13, tilgjengeliggjør i liten grad denne planoversikten på sine hjemmesider
- ✓ Mange kommuner med digitalt planregister etter §12, vil med relativt liten innsats kunne oppfylle bestemmelsene i §14 på en langt bedre måte enn i dag.

Jeg mener rapporten peker på de aktører som er sentrale når det gjelder å oppnå forbedringer. Mange av de foreslåtte tiltak kan gjennomføres uten stor ressursinnsats.

Fokus bør legges på kommunenes egen nytte av å oppfylle forskriftenes bestemmelser. Realiseringen av disse vil medføre et betydelig forbedret servicetilbud til innbyggerne og en avlastning av kommunens egne saksbehandlere.

9.3. Forslag til kortsiktige tiltak

- ✓ **Økt fokus på sluttbrukernes behov**
Denne rapporten har kommunens fagpersonell på kart og plan, samt systemleverandørene som viktig målgruppe. Disse er etter mitt syn sentrale aktører i arbeidet med å bringe frem informasjonen til sluttbrukerne.
- ✓ **Interne informasjonstiltak om utnyttelse av kart- og planportaler**
Det kan med fordel lages informasjonsmateriell av KS eller andre som kan distribueres til kommunene. Informasjon til kommunens informasjonsmedarbeidere er her viktig.
- ✓ **Økt fokus i fagmiljø på hvordan kart- og planportalen utnyttes i informasjonsformidlingen til publikum**
Kartverket har god dialog med dette fagmiljøet i kommunene og kan vektlegge dette på sine samlinger og informasjonsmøter. Dette vil bidra til at data i enda større grad blir bearbeidet og tilrettelagt for å dekke dette behovet.
- ✓ **Økt fokus på den daglige planforvaltning**
Utdatert informasjon om planarbeid og mangelfull oppdatering av planbasen antar jeg skyldes manglende interne rutiner (og oppfølging av disse) i kommunene.
- ✓ **Informasjon om konfigurering av portalløsninger**
En kan med enkle midler i en del kommuner konfigurere løsningene bedre gjennom innstillinger slik at løsningene blir enklere i bruk. Her bør systemleverandørene ta et ansvar
- ✓ **Bedre veiledninger for den almene bruker**
Kommunene bør ta en kritisk gjennomgang av brukervennlighet og informasjon som presenteres. En bør tilstrebe å gjøre endringer (hjelp-funksjoner, veiledning på hjemmesiden mv) som kan senke brukerterskelen.
- ✓ **Arbeidsmøte knyttet til denne problematikken**
Tilbakemeldingene fra Kartverket og leverandørene bekrefter at det er behov for økt fokus på denne problematikken. Jeg anbefaler at KMD og kartverket tar initiativ et arbeidsmøte hvor denne problematikken settes på dagsorden

9.4. Forslag til mer langsiktige tiltak

✓ **Fortsatt stor fokus på standardisering**

Vi ser allerede store gevinster av standardiseringsarbeidet som er utført og som jeg mener er nøkkelen til at brukeren kan få en presentasjon av informasjon som er forvaltet i ulike system

KommlIT har nå tatt initiativ til å få en større standardisering av brukergrensesnitt og arbeidsflater. Dette er primært rettet mot saksbehandlernes løsninger, men bør utvides også til å gjelde kommunens presentasjon av sine data ovenfor innbyggerne og næringsliv.

✓ **Videreutvikling av dagens kart- og portalløsninger**

Systemleverandørene bør øke fokuset på hvordan løsningene fremstår for brukerne utfra vanlige brukstilfeller. Fagfolk på plan og informasjon bør konsulteres ved utarbeidelse av veiledningsmateriell og utforming av hjelp-funksjoner. Det er her tydelige forskjeller mellom de ulike leverandørene.

✓ **Økt samhandling mellom etater**

Jeg tror det er rom for økt samhandling mellom ulike etater når det gjelder publikumsdialog og samhandling. Det utveksles etter hvert mange gode etatsløsninger som en bør ta et overordnet grep på når det gjelder samordnet utnyttelse av løsningene.

✓ **Fornytt gjennomgang av regler og instruksjoner for dataetabling, forvaltning og presentasjon**

Leverandørrepresentanter har pekt på behovet for å ta en gjennomgang av gjeldende retningslinjer i lys av utviklingen mot økt grad av selvbetjeningsløsninger. Et arbeidsseminar (jfr kortsiktige tiltak) bør bidra til å avdekke behovet for endringer.